

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОМИСИЯ ЗА ЗАЩИТА НА КОНКУРЕНЦИЯТА

РЕШЕНИЕ
№ 964
гр. София, 16.07.2014 г.

Комисията за защита на конкуренцията в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ:
Петко Николов

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ:
Ангелина Милева

ЧЛЕНОВЕ:
Александър Александров
Елена Димова
Зорница Иванова
Петя Велчева

при секретар – протоколист Златимира Стайкова, разгледа в закрито заседание на 16.07.2014 г. преписка № КЗК-384/2014 г., докладвана от члена на Комисията г-н Александър Александров.

В Комисията за защита на конкуренцията (КЗК) на основание чл. 38, ал. 1, т. 1 от Закона за защита на конкуренцията (ЗЗК) с Решение на КЗК № 413/26.03.2014 г. е образувано производство по застъпничество за конкуренцията по чл. 28 от ЗЗК по преписка № КЗК-384/28.03.2014 г. за изготвяне на становище от КЗК относно съответствието с правилата на конкуренцията на правната уредба на преводаческата дейност в страната, в т. ч. на Правилника за легализациите, заверките и преводите на документите и други книжа, както и свързаните с него нормативни или общи административни актове.

В Комисията за защита на конкуренцията (КЗК) е препратен сигнал¹, подаден до Министерски съвет на Република България, от г-жа Илка Енчева с твърдения, че правната уредба на дейността на преводачите в страната води до ограничаване на свободната конкуренция при предоставянето на преводачески услуги.

В сигнала се твърди, че законодателството поставя в неравноправно положение преводачите, които осъществяват дейност като собственици на агенции за преводи и едновременно с това упражняват професията и като физически лица в сравнение с тези преводачи, които осъществяват дейността си само като свободна професия. В сигнала се съдържат и данни за практика, при която собствениците/ управителите на

---

¹ Вх. № ВХР – 536/06.03.2014 г.

фирми, сключили договор с Министерство на външните работи (МВнР) за осъществяване на преводаческа дейност, извършват дейност като заклетни преводачи към други такива фирми и на свой ред ползват собствениците/ управителите на другите фирми като свои заклетни преводачи.

Според подателя на сигнала тази практика е стимулирана от секторното законодателство и представлява ограничение на свободната конкуренция на съответния пазар.

Отделно, по електронна поща в КЗК са постъпили серия от сигнали² от г-жа Илка Енчева и г-жа Ренета Стоянова, в които се съдържат редица твърдения относно несъответствието с правилата на конкуренцията на *Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа* (ПЛЗПДДК)³. В тези сигнали се посочва, че съгласно чл. 2а от Правилника Министерство на външните работи (МВнР) има изключителното право да извършва всички преводи на документи и други книжа в страната. Съгласно чл. 19 от Закона за защита на конкуренцията (ЗЗК) монополно положение може да се предоставя само със закон в случаите по чл. 18, ал. 4 от Конституцията на Република България. Всяко друго предоставяне на монополно положение извън случаите, уредени в Конституцията, е недействително (чл. 19, ал. 3 от ЗЗК). Според подателя на сигнала в конкретния случай, предоставеното на МВнР изключително право да извършва преводи на документи и други книжа не е посочено сред изрично регламентирания изключения, при които може да бъде установяван държавен монопол съгласно чл. 18, ал. 4 от Конституцията на Република България.

Съгласно чл. 2а, ал. 2⁴ от Правилника, в случай че собствените ресурси на МВнР се окажат недостатъчни, то може да възложи извършването на преводите единствено и само на фирми, но не и на отделни преводачи, упражняващи свободна професия. С алинея 3 на чл. 2а се уточнява, че МВнР чрез отдел „Консулски“ осъществява контрол върху качеството на преводите и оформянето на преведените документи и други книжа. При констатиране на системни пропуски в качеството на преводите и тяхното оформяне МВнР може да прекрати сключените договори. Лицата, които извършват преводи във фирмите, сключили договор за преводи с МВнР, се определят от ръководителите на тези фирми (чл. 2а, ал. 4, изр. 2).

Към момента единственият нормативен акт, регламентиращ официалните преводи, е посоченият правилник, датиращ от 1958 г., като последното му изменение е от 1990 г., т.е. преди учредяването на Агенцията по вписванията, в която преводачите на свободна практика се регистрират, за да работят самостоятелно, без да регистрират търговско дружество. Към момента на извършване на последната поправка в правилника не е съществувал и Законът за обществените поръчки (ЗОП, в сила от 2004 г.). Според подателите на сигналите по силата на чл. 2а, ал. 2 от Правилника, в противоречие на ЗОП, МВнР сключва договор с около 650 фирми, без да обявява процедури за възлагане на обществени поръчки и без провеждане на търгове.

Подателите на сигналите посочват като сериозен проблем и пренасянето на изискването за сключен договор с МВнР за извършване на официални преводи в

² Ел. поща от 24.02.2014 г., 21.02.2014 г., 03.01.2014 г., 21.08.2103 г.

³ Утвърден с Постановление на Министерски съвет № 184 от 1958 г. (Обн. ДВ, бр. 73 от 12.09.1958 г., посл. изм. ДВ, бр.103 от 25 Декември 1990 г.)

⁴ Вж. Чл. 2а, ал. 2 от Правилника: „Министерството на външните работи, респективно отдел „Консулски“, може да възлага с договор преводите да се извършват от държавни, обществени, кооперативни и частни фирми“.

голям брой български нормативни актове, приети след 1990 г., като например Наредба № 1 за водене, съхраняване и достъп до Търговския регистър (чл. 7, ал. 3), Закон за адвокатурата (чл. 18, ал. 6, т. 1-3), Данъчно-осигурителен процесуален кодекс (чл. 55, ал. 1), Данъчен процесуален кодекс (чл. 83, ал. 1 и 2) и др.

За да сключат договор по чл. 2, ал. 2 от Правилника, преводаческите фирми (агенциите) внасят в МВнР списъци със заклетни преводачи. Теоретично, един преводач може да се закълне към стотици агенции, без да е служител на трудов договор в нито една от тях. МВнР не поставя изисквания за местоживеене и брой заклевания.

От предварителното проучване на правната уредба на преводаческите услуги в страната и по-конкретно на *Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа* КЗК, в свое Решение на № 413/26.03.2014 г., достига до предварителен извод, че е възможно наличието на определени конкурентноправни проблеми в областта на преводаческата дейност, а именно:

- разпоредбата на чл. 2а от Правилника би могла да предотврати конкуренцията между преводачите на свободна практика, от една страна, и преводаческите агенции, от друга, при осъществяването на официални преводи на документи и други книжа;
- не е налице нормативно установен ред за подбор на преводаческите агенции, с който МВнР сключва договор за възлагане на официален превод (търг, обществена поръчка, т.н.), нито критерии, на които преводаческите агенции следва да отговарят;
- липсват ясни механизми и критерии, въз основа на които преводаческата агенция, сключила договор с МВнР, избира преводачите, които да извършват преводаческите услуги;
- налице е остаряла нормативна уредба, несъгласувана с други свързани правни актове, което създава неяснота, правна несигурност и не стимулира конкуренцията при осъществяването на преводаческа дейност в страната.

С оглед необходимостта гореизложените предварителни изводи да бъдат проверени, КЗК счита, че следва да бъдат оценени конкретните мотиви и специфичните цели на разглежданата правна уредба, като се прецени дали от нея възникват ограничения за конкуренцията, както и дали и доколко тези ограничения са необходими и пропорционални на поставените специфични цели. В тази връзка КЗК извърши проучване в производството си по застъпничество за конкуренцията, като на основание чл. 45, ал. 1 във връзка с чл. 92, ал. 3 от ЗЗК, изиска информация и становища от Министерство на външните работи (МВнР), Съюз на преводачите в България (СПБ), Национална асоциация на преводаческите агенции в България (НАПАБ), Асоциацията на преводачите (АП), Българската асоциация на професионалните преводачески агенции (БАППА) и Български институт за стандартизация (БИС).

СТАНОВИЩЕ НА МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ

В становището си МВнР заявява, че Конвенцията за премахване на изискването за легализация на чуждестранни публични актове⁵ предвижда единен способ за удостоверяване истинността на подписа и качеството на длъжностното лице,

⁵ Конвенцията е подписана в Хага на 05.10.1061 г., влязла е в сила за Република България на 30.04.2001 г.

подписало документа от чужбина, чрез поставяне върху него на обозначение „Апостил”. Легализирането на документи от други държави е необходимо тогава, когато за тези държави не се прилагат никакви облекчени процедури, т.е. нямат подписани двустранни договори за правна помощ с Република България или не са страна по Конвенцията. В случай че между Р България и държавата, от която е издаден документът, има сключен двустранен договор за правна помощ, обичайно в него е предвиден по-облекчен режим в сравнение с Конвенцията, което води до отпадане на изискването за удостоверяване с „Апостил”. Нужно е единствено документът да бъде снабден с административен печат от съд или друго държавно учреждение или печат от нотариус. Този документ също подлежи на заверка от МВнР, като се сравнява подписа на преводача за извършения превод.

Съгласно Закона за ратифициране на Конвенцията за премахване на изискването за легализация на чуждестранни публични актове оправомощени да издават удостоверението „Апостил” са Министерство на правосъдието (за актове на съдилищата и нотариусите), Министерство на образованието и науката (за образователни и удостоверителни документи, издавани от висшите училища, от институциите в системата на народната просвета) и МВнР (за всички останали публични актове). Разпоредбите на Правилника за легализациите и заверките на документи и други книжа са относими само и единствено за официални (публични) документи и други книжа, когато са надлежно заверени от съответния компетентен орган на чуждата държава. Съгласно чл. 179 от Гражданския процесуален кодекс (ГПК) качеството на официален документ има този, който е издаден от длъжностно лице в кръга на службата му по установения ред и форма или от представител на обществеността в кръга на възложената му функция. Разпоредбите на Правилника, регламентиращи режима на преводите, не се прилагат по отношение на частните документи, дори документите по волята на страните или по друга причина да имат нотариална заверка на подписа и/или „Апостил“.

След снабдяването с „Апостил” документите подлежат на формална процедура от отдел „Административно обслужване на гражданите” на МВнР, като се сравнява подписът на преводача, който е подписал декларация пред нотариуса по чл. 290 от Наказателния кодекс (НК) относно верността на извършения превод на български език, след което се удостоверява подписът на преводача.

Въз основа на гореизложеното, от МВнР е на мнение, че министерството няма изключително право да извършва всички преводи на документи и други книжа в страната и не е налице противоречие между Правилника и разпоредбите на Конституцията относно монополното положение. В съществуващата нормативна база няма друг нормативен акт, който да урежда подобен род обществени отношения към настоящия момент. Заявява се, че усилията на МВнР са насочени към изготвяне на проект на закон, който да регулира преводаческата дейност, както и да се създадат вътрешно-ведомствени правила за заверяването и легализацията, заверките и преводите на документите и другите книжа. МВнР е инициирало създаването на междуведомствена група с участие на Министерство на правосъдието, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на образованието и науката, която да разработи проект на нормативен акт, който да регламентира статута на преводача. Междуведомствената група цели да изготви концепция за закон, съгласно действащото законодателство, да актуализира механизма на заверка на преводите и

легализацията на документите, да регламентира статута на преводача, условията за упражняването на тази професия.

МВнР посочва, че е предложило изготвянето на законопроект, който да регламентира преводаческата дейност, както и създаване на регистър на преводачите, в който да бъдат вписани преводачите, отговорили на съответните законови изисквания и положили изпит. Гражданите да могат да възлагат превода на преводач, вписан в регистъра. Заверката на подписа да се извършва от преводача лично пред нотариус, а когато документът трябва да произведе действие в чужбина, след заверката на превода да поставят „Апостил”. В тази връзка са проведени срещи и консултации с представителите на Агенцията на преводачите и Съюза на преводаческите агенции, които са изразили скептицизъм относно трайното решение на проблема, поради противопоставянето на различни интереси на държавните институции и браншовите организации. По повод на съвещание, проведено на 03.02.2014 г., Агенцията по вписванията изтъква, че в нейната компетентност е поддържане на национални регистри и не е законосъобразно разширяването на компетентността ѝ с възлагане и поддръжка на регистър на преводачите, който агенцията разглежда като браншови регистър. Разглежда се възможността за създаване и поддържане на регистър на преводачите в МВнР на основата на наличната база данни на преводаческите фирми и техните преводачи, с които разполага дирекция „Консулски отдел”. Предвижда се изграждането на информационна система за достъп на нотариусите до регистъра на преводачите.

Съгласно Устройствения правилник на МВнР в структурата на министерството няма дирекция или оправомощени длъжностни лица, които да осъществяват преводаческа дейност. За нуждите на МВнР в страната е проведена обществена поръчка и има сключен договор със спечелилата фирма, съгласно ЗОП. По смисъла на чл. 2а, ал. 1 от Правилника за легализации и заверките на документи и други книжа, МВнР има сключени договори за възлагане извършването на преводи на официални документи с 668 фирми (ЕТ, ООД и ЕООД).

Критериите за сключване на договор са посочени в *Списък с необходимите документи*. Със Заповед № 95-00-152/31.05.2012 г. и № 95-00-236/30.08.2013 г. на министъра на външните работи е утвърден проект на *типов Договор за възлагане извършването на преводи на официални документи и други книжа*, на които министерството извършва легализиране и заверяване, неразделна част от Заповедта, както и *Допълнително споразумение*, в сила от 02.09.2013 г. По силата на последното, следствие на отделни сигнали и жалби, е предоставена възможност на фирмите, които не могат да покрият критериите по чл. 9, 10 и 11 към сключения договор към Заповед № 95-00-152/31.05.2012 г., да продължат да упражняват дейността си, без да бъдат сертифицирани. По този начин преводаческите фирми, които не са в договорни отношения с МВнР, но желаят да сключат договор за извършване на преводи на официални документи и книжа, могат да избират условията, при които да извършват своята дейност, съгласно предложените от МВнР два типа договори. Заповедите са вътрешно служебни административни актове, следователно с тях не се засягат „защитените от закона права и интереси на граждани и юридически лица”.

МВнР посочва, че не сключва договор със самите преводачи. Изискванията към преводачите са посочени в чл. 5, т. 1, т. 2 и т. 3 от типовия договор за извършване на официални преговори, който възпроизвежда изискванията на Министерство на

образованието и науката. МВнР не поставя изисквания за минимален и максимален брой преводачи, които да работят към съответните фирми. Няма и ограничения относно броя на фирмите за преводи, с които един преводач може да работи. Не е необходимо продавачът да има трудов договор с агенцията за преводи.

Договорът, който МВнР сключва с преводаческите фирми, е безвъзмезден договор за услуга, съгласно Закона за задълженията и договорите (ЗЗД), поради което министерството счита, че не носи отговорност и няма отношение към цените на преводаческите услуги. Контролът на правоспособността на преводачите се осъществява съгласно чл. 4 от типовия договор. Промяна в списъка на преводачите се извършва в писмена форма - молба, депозирана чрез приемната на МВнР, като основно задължение за това имат управителите на преводаческите агенции.

Процедурата за сравняване на подписа на преводача след внасяне на преведените документи в МВнР се състои в проверка дали фирмата, внесла документите, фигурира в списъка, дали преводачът е в одобрения списък с преводачи на съответната фирма, проверява се спесименът му и съответствието му с декларацията, собственоръчно попълнена и подписана пред нотариуса. При несъответствие, преводът се връща необработен. Всяка фирма с договор за официални преводи депозира уникална бланка с лого и нейните печати и при обработка на превода служителят сравнява използваната и одобрената бланка.

МВнР заявява, че в българското законодателство няма легална дефиниция на понятията „заверен превод” и „заклет преводач”. Съдебният преводач се счита за „заклет преводач”. Преводачите, които се привличат като вещи лица в съда, както и преводачите, подписали декларацията по чл. 290 от НК, оправомощени от държавен орган с възложена отговорност за достоверността на превода, се наричат от МВнР „заклети преводачи”. Процедурата по обявяването на един преводач за „заклет” е предвидена по чл. 5 от договора между МВнР и фирмата изпълнител. Съгласно т. 29 от Параграф 1 на ДР към Закона за данък върху доходите на физическите лица, преводачите са „свободна професия”. Те се регистрират към Агенцията по вписванията.

До 1989 г в структурата на МВнР се е осъществявала преводаческа дейност, като министерството е разполагало с 20 щатни служители. С Приемането на Указ 56 и Търговския закон са въведени изисквания за сключване на договори с фирми за извършване на писмени преводи, съгласно чл. 2а, ал. 1 от Правилника, предмет на производството пред КЗК. Това е единственият нормативен акт, уреждащ въпросите по извършването и заверяването на преводи на официални документи и книжа, и не отговаря на съвременните обществени отношения. В ход е процедура за отмяната му, като се подготвя приемането на нов Правилник.

В тази връзка МВнР уточнява, че няма унифициращ регламент, еднакъв за всички страни членки на ЕС. За да бъде гарантиран както общественият, така и частният интерес, свободните професии, в т.ч. и преводачите, в повечето европейски страни са регламентирани като упражняващи регулирана професия.

МВнР удостоверява, че преводът действително е извършен от посочения от преводаческата агенция преводач, въз основа на лично присъствие, както и чрез сравняване на спесимена на преводача, който е представен в МВнР, с подписа на извършения превод. МВнР извършва контролни функции върху оформянето на преводите за легализация, а за самото съдържание на превода персонална отговорност

носят преводачите, декларирали с подписа си пред нотариус наказателна отговорност по чл. 290 от НК за достоверност на превода. При установяване на техническа грешка в превода същият се връща за корекция.

СТАНОВИЩЕ НА СЪЮЗ НА ПРЕВОДАЧИТЕ В БЪЛГАРИЯ

В становището си от СПБ заявява, че липсата на цялостна регламентация на преводаческата дейност в страната с подраздели за по-високи изисквания на тази дейност в областта на международните отношения, съда, прокуратурата и следствието е причина за неравнопоставеността между фирмите и физическите лица, изпълнители на преводаческа дейност. От съюза поддържат становището, че е необходимо изготвянето и редовното поддържане на Национален регистър на заклетите преводачи след законодателно уреждане на статута им.

Договорът, който МВнР сключва с преводаческите фирми, е задължителен и типов и цели официализиране на правоспособността на преводача. Преводаческата агенция, сключила такъв договор, избира кой от посочените от нея преводачи да извърши превода в зависимост от ангажиментите на сътрудниците си, специалисти в съответните области. МВнР удостоверява, че преводът действително е извършен от посоченото от преводаческата агенция лице чрез декларация на преводача и стикер на министерството.

СТАНОВИЩЕ НА НАЦИОНАЛНА АСОЦИАЦИЯ НА ПРЕВОДАЧЕСКИТЕ АГЕНЦИИ В БЪЛГАРИЯ

В становището си НАПАБ заявява, че Правилникът урежда еднакви условия за конкуренция на пазара на преводачески агенции и че твърдението за нормативно въведен монопол е необосновано. Посочва, че е показателно либерализирането на пазара и наличието на 653 преводачески агенции, официално публикувани на сайта на МВнР. Правилникът не въвежда ограничение относно максималния брой преводачески агенции, които могат да оперират на пазара и да сключват договор с МВнР, или по отношение на броя на преводачите, с които могат да работят, или относно броя на преводачите като цяло. Един преводач може да участва в една агенция като собственик и/или преводач с един език и едновременно с това само – като преводач в друга агенция с друг език. Всяко физическо лице, което желае да стъпи на пазара на агенциите, който е различен от пазара на физическите лица преводачи, може да регистрира агенция по законоустановения ред. Няма конфликт и при извършването на преводи от преводачи, регистрирани в Агенцията по вписванията като свободна професия, и тези, които са собственици и/или управители на фирми. Поради малкия обем на официалните преводи и липсата на много от редките езици, един преводач може да работи с много от фирмите, сключили договор с МВнР, каквато е и практиката.

Задължението за сключване на типовия договор и за осъществяване на контрол на преводите съществува само по отношение извършването на т.нар. „официални преводи”. На пазара на преводи съществуват и множество фирми, които не са сключили договори с МВнР, защото пазарът на неофициални преводи е в пъти по-голям.

Според НАПАБ, по отношение възлагането на преводите по реда на Правилника, ЗОП не се прилага, защото не е свързано с разходването на бюджетни и извънбюджетни средства или на средства, свързани с извършването на определени в ЗОП дейности с обществено значение. МВнР не извършва плащания към преводаческите агенции и/или заклетите преводачи. Тези отношения се уреждат директно между преводаческите агенции, преводачите и техните клиенти.

Изискванията към преводачите и съответната агенция, с която МВнР сключва договор, са посочени в чл. 5, ал. 3 от типовия договор. Съществува изискване за минимален брой служители. Преводачите, които работят към агенциите за преводи, е необходимо да имат сключен трудов договор за неопределено време или срочен договор, или за определен вид работа. Няма ограничение на броя на агенциите за преводи, с които един преводач може да работи.

Договорите се прекратяват при системни нарушения, установени при контрол върху наличието на правоспособността на превелия официалния документ преводач, както и относно качеството на преводите и оформянето на преведените документи. Няма изрична уредба за включване или изключване на заклети преводачи в списъка, освен минималните изисквания за квалификация на преводача, заложиени в Заповед № 95-00-152/2012 г. на МВнР и приложенията към нея.

Преводаческата агенция, сключила договор с МВнР, избира кой от посочените от нея преводачи да извърши превода на база квалификация, опит и коректност при извършването на преводите. МВнР удостоверява, че преводът действително е извършен от посочения от преводаческата агенция преводач на база бланка и печат на фирмата и приложения спесимен на всеки един преводач към съответната фирма. Преводачът полага и подпис върху всеки превод, който се заверява от МВнР.

Преводаческата дейност не е регулирана професия. От НАПАБ са на мнение, че е необходимо Правилникът да се актуализира и модернизира, включително чрез въвеждането на електронен регистър на преводачите, електронен регистър на официалните преводи, въвеждането на електронен подпис на преводачите и т.н.

СТАНОВИЩЕ НА АСОЦИАЦИЯТА НА ПРЕВОДАЧИТЕ

В становището си до КЗК от Асоциацията на преводачите (АП) заявяват, че предметът на производството не е по същество накърняване на конкуренцията, а наложила се практика за добросъвестно подпомагане на колеги в представянето на качествена преводаческа услуга предвид отсъствието на правно уреждане на статута на заклетия преводач. Стандарт EN 15038 предполага задължителна проверка на превода от редактор, различен от преводача, с оглед осигуряване на необходимото качество на извършената услуга. АП е на мнение, че МВнР е избрало изискванията на този стандарт да залегнат в договорите, които министерството сключва с юридическите лица с ограничена отговорност, тъй като сключването на договори с физически лица (с неограничена отговорност), каквито са преводачите на свободна практика, не представлява форма, която е допустима съгласно вътрешните разпоредби и законовата уредба на дейността на министерството.

Според АП договорите с МВнР са задължителни поради липсата на друга правна уредба на въпроса за заверките на преводи на документи. Договорите са типови и съдържат клаузи, гарантиращи качеството на извършваната услуга. МВнР не възлага

превод, а само удостоверява, че той е извършен от обявен в министерството преводач от преводаческа агенция. Заверката съдържа текст, че МВНР не носи отговорност за верността на превода. Крайните клиенти заплащат превода на агенцията, която впоследствие се разплаща с извършилия преводите преводач. МВНР събира таксови марки за заверката.

АП заявява, че изискванията към преводачите към съответната преводаческа агенция, с която МВНР сключва договор, са за поне един редактор-филолог и сертификация по EN 15038 за качество на преводите. Не е необходимо преводачите, извършващи преводите на бланка на агенцията, да имат сключен трудов договор с нея. Няма ограничение за броя агенции, които могат да използват услугите на един преводач, но всяка една от тях поотделно е длъжна да обяви въпросния преводач, като условията са да има завършена езикова гимназия или филологическо образование с успех не по-малък от „Много добър 4.50” или друго образование с езикова квалификация, подробно описана на страницата на МВНР. При избора на преводач, който да извърши превода, единствени изисквания са езикът и опитът му в тази област към момента на възлагането.

Контрол относно наличието на правоспособността на превелия официалния документ преводач съгласно АП се осъществява от:

- от агенцията – при обявяване на преводачите, с които работи заверени преводи;
- от МВНР – при внасяне на документите за всеки отделен преводач заедно със спесимен от подписа му;
- при предоставяне на документ за заверка.

МВНР има подробни указания за оформянето на заверени преводи. Министерството одобрява подадените заявления. То определя кой може да бъде включен в списъка на преводачите, кой отговаря на изискванията и кой не.

Според АП статутът на заклетия преводач не е уреден с отделен нормативен акт. ГПК съдържа текст с термина „заклет преводач”, без да дава дефиниция на това понятие. В измененията и допълненията към НПК е включена дефиниция за съдебен преводач и е уреден неговият статут. Това е по-ограничен кръг от заклетите преводачи, но все пак вече има уреден статут на съдебен преводач. Условията, на които следва да отговаря един преводач, са публикувани на страницата на МВНР, без да се използва терминът „заклет преводач”. Заклеването на преводачите се извършва пред нотариус с Декларация за това, че на лицето е известна отговорността му по чл. 290, ал. 1 и 2 от НК за лъжесвидетелство. Процедурата по обявяването на един преводач за заклет започва по инициатива на агенцията, към която преводачът е подписал Декларация. Изключването от списъка се извършва от МВНР. Преводаческата професия е регулирана от международен стандарт EN 15038. В България тя се възприема като свободна професия.

От своето създаване през 1996 г. АП работи по Закон за уреждане на заклетия превод в България. Създадена е междуведомствена работна група по този въпрос, в която са представени МВНР и Министерство на правосъдието.

СТАНОВИЩЕ НА БЪЛГАРСКАТА АСОЦИАЦИЯ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ПРЕВОДАЧЕСКИ АГЕНЦИИ

В становището си БАППА заявява, че дейността на преводачите и на преводаческите агенции представлява търговска дейност, регламентирана от Търговския закон. Правилникът, предмет на производството пред КЗК, регламентира отношенията с МВнР и засяга само тази част от дейността на преводаческите агенции, която е свързана с легализиране на официални и частни документи. МВнР няма държавен монопол върху преводите, защото нито извършва, нито възлага такива, а само заверява и легализира документи.

Според БАППА несъстоятелно е твърдението, че преводачите като физически лица са неравнопоставени спрямо собствениците на преводаческите агенции, които същевременно упражняват и дейност като преводачи на свободна практика. По същността си преводаческата дейност е търговска без ограничения по отношение на формата, в която може да се осъществява.

Преводаческите агенции трябва да сключат договор с МВнР само ако работят с документи за/ от чужбина, които е необходимо да бъдат заверени и легализирани. МВнР не възлага преводи. Те се възлагат от крайните клиенти на преводаческите агенции, а МВнР само заверява подписите на преводачите. Отношенията между преводаческата агенция и преводача се уреждат съгласно вътрешните правила на всяка преводаческа агенция по трудови и по граждански договори.

Макар от страна на МВнР да съществуват изисквания към преводачите към съответната преводаческа агенция, с която е сключила договор, е спорно доколко министерството е компетентно да поставя такива изисквания. Действащата в момента практика много затруднява преводачите, които обикновено работят за няколко агенции, защото се налага едно и също физическо лице преводач да представя едни и същи документи за всяка агенция поотделно.

Според БАППА, от компетенциите на МВнР е да отговори дали е в състояние да проверява и контролира преводите на документите, заверявани в отдел „Консулски”, и ако наистина го прави, доколко това е законосъобразно. Контролът се налага от изключително остарелите изисквания на Правилника, неотразяващ реалността.

Няма единен списък на преводачите. Всяка агенция внася свой собствен списък. Случвало се е обаче един и същи преводач, с едни и същи документи да бъде одобряван към една агенция, а към друга – не. Поради това БАППА е предложила изготвянето на централизиран списък на преводачите. Това би облекчило работата на отдел „Консулски” и би създадо по-конкурентна среда, особено за малките агенции, когато се касае за преводи на редки езици.

Преводаческата агенция, сключила договор с МВнР, избира кой от посочените от нея преводачи да извърши превода по силата на вътрешните правила и ред за работа на всяка агенция. Сертифицираните по стандарт EN 15038:2006 агенции следват изискванията на стандарта при подбора на преводачи.

БАППА заявява, че Правилникът не отговаря на икономическите отношения и неговата отмяна е категорично необходима, като следва да бъде заменен с друг подзаконов акт. Сочи, че специална законова уредба не е необходима нито по отношение на преводачите, чиято професия е свободна, нито по отношение на преводаческите агенции, чиято дейност се регламентира от Търговския закон (ТЗ). Професионалната общност е обединена около мнението, че най-адекватно, професионално, съвременно и бързо осъществимо решение е режимът да стане регистрационен, но да се прехвърли спрямо агенциите, разполагащи с ресурс и

компетентност да направят най-подходящия избор на преводач за всеки документ и да осигурят максимално качество.

Изискванията на МВНР в момента са в противоречие с тези на стандарта за качество, според който всеки превод задължително се редактира, т.е. редактирането не е задължение на преводача, а на редактора, който трябва да бъде различен от преводача и да има подходяща компетентност за езика на оригинала и за езика на превода. Според тези изисквания преводът вече не е индивидуален продукт, за който преводачът носи еднолична отговорност, а колективен продукт, чийто естествен носител е агенцията - „доставчик на преводачески услуги”. Прехвърлянето на отговорността върху агенциите ще даде повече сигурност на потребителите на услугите, които са в договорни отношения с агенциите и разчитат напълно на компетентното им посредничество по отношение на заверките и легализациите. Поради това един бъдещ нормативен акт трябва да предвижда възможността МВНР да заверява подписа на лице, представляващо преводаческата агенция, без да се отменя наложителността от единен списък на преводачите.

СТАНОВИЩЕ НА БЪЛГАРСКИ ИНСТИТУТ ЗА СТАНДАРТИЗАЦИЯ

В становището си БИС заявява, че на европейско ниво към момента действа стандарт EN 15038:2006, въведен като български стандарт БДС EN 15038:2007. В процес на разработка са 7 проекта на международни стандарти за преводачески услуги към подкомитет 5 в ISO/ TC 37. Те не са въведени като български, но могат да се ползват като международни.

Стандартите, включени в областта на преводите, са доброволни за прилагане. Стандарт БДС EN 15038:2007 определя изискванията към фирмите за преводачески услуги по отношение на компетентността на персонала, етапите на превода и качеството на услугата като цяло. Стандартът предполага сертифициране на фирмите, които отговарят на изискванията му.

Самите стандарти представляват документи, създадени на доброволен принцип при съблюдаване на изискването за постигане на консенсус между заинтересованите органи⁶. Съгласно чл. 5, ал. 1 от Закона за националната стандартизация „българските стандарти се прилагат доброволно”, но в случаите, когато те бъдат позовани в нормативен акт или договор, прилагането на стандартите става задължително за засегнатите страни.

Когато оценката за съответствие със стандарта се основава на валиден сертификат, издаден от орган за сертификация, срокът на действие на съответствието се определя от срока на действие (валидността) на сертификата. Органът за сертификация е длъжен да извършва надзор върху правилното използване на сертификата и спазването на условията, при които той е издаден. Това обаче не отменя основната отговорност и задължения на сертифицираната организация да спазва постоянно изискванията на стандарта.

---

⁶ Виж „Основни термини за стандартизацията и свързаните с нея дейности” към БДС EN 45020: Стандартът е „документ, създаден чрез консенсус и одобрен от признат орган, който определя за общо и повтарящо се прилагане правила, насоки или характеристики за дейности или техните резултати за постигане на оптимален ред в дадена съвкупност от обстоятелства”.

БИС изразява положителното си становище относно възприетата от МВнР практика по въвеждане изискването за прилагане на европейския стандарт за преводачески услуги EN 15038 за всички фирми, извършващи официални преводи. Институтът счита, че това е правилна стъпка в посока покриване на европейските изисквания към преводаческите услуги от българските преводачески агенции. Обратното би означавало липса на регулация и разширяване на нелоялната конкуренция на пазара на официалните писмени преводи.

Въз основа на извършен анализ и на основание чл. 60, ал. 1, т. 20 от ЗЗК във връзка с чл. 28, т. 2 от ЗЗК, Комисията за защита на конкуренцията приема следното

СТАНОВИЩЕ

относно

съответствието с правилата на конкуренцията на правната уредба на преводаческата дейност в страната, в т. ч. на Правилника за легализациите, заверките и преводите на документите и други книжа, както и свързаните с него нормативни или общи административни актове

I. Нормативна уредба

Преводаческата дейност като цяло е слабо регулирана в България. Актовете, които самостоятелно уреждат част от тази материя, са **Правилникът за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа**⁷ (Правилника) и **Наредба № Н-1 от 16 май 2014 г. за съдебните преводачи**⁸ (Наредбата).

1. Правилник за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа

Съгласно чл. 1 от Правилника легализирането и заверяването на документи и други книжа се извършва в страната от Министерството на външните работи (МВнР), а в чужбина – от дипломатическите и консулските представителства на РБ. Лицата, които извършват легализации и заверки, се определят с писмена заповед от министъра – за МВнР, а за дипломатическите и консулските представителства на РБ - от шефа на представителството⁹.

Преводите на документите и другите книжа в страната се извършват от МВнР, а в чужбина – от дипломатическите и консулските представителства на Република България¹⁰. МВнР, респективно отдел „Консулски“, може да възлага с договор преводите да се извършват от държавни, обществени, кооперативни и частни фирми¹¹¹². МВнР чрез отдел „Консулски“ осъществява контрол върху качеството на преводите

⁷ В сила от 12.09.1958 г. Приет с ПМС № 184 от 03.09.1958 г. Обн. ДВ. бр.73 от 12 Септември 1958г., посл. изм. ДВ. бр.103 от 25 Декември 1990г.

⁸ на Министерство на правосъдието Обн. ДВ. бр.43 от 23 Май 2014г.

⁹ Чл. 2 от Правилника

¹⁰ Чл. 2а, ал. 1 от Правилника

¹¹ Чл. 2а, ал. 2 от Правилника

¹² В тази връзка съгласно чл. 7, ал. 3 от Наредба №1 за водене, съхраняване и достъп до Търговския регистър «когато документите по ал. 1 и 2 са на чужд език, те се представят заедно със заверен превод на български език, изготвен съгласно [чл. 2а, ал. 2](#) от Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа». Съгласно § 16 а от Допълнителните разпоредби на Закона за обществените

и оформянето на преведените документи и други книжа. При констатиране на системни пропуски в качеството на преводите и тяхното оформяне МВнР може да прекрати сключените договори¹³.

МВнР, дипломатическите и консулските представителства на Република България и сключилите договор с МВнР фирми за преводи извършват преводи на документи и други книжа от български на чужд език и от чужд език на български, само ако тези документи са легализирани по реда, посочен в глава втора на правилника¹⁴. Преводите от сключилите съответни договори с Министерството на външните работи се извършват на специални бланки или официално оформени фирмени знаци, ако се използва компютърна или лазерна техника. Лицата, които извършват тези преводи, отговарят за тяхната достоверност съгласно закона¹⁵.

Следва да се отбележи, че макар Правилникът да е единственият правен акт, регламентиращ дейността на заклетите преводи, в него липсва дефиниция на понятието „заклет преводач“, използвано в редица други закони¹⁶ и подзаконовни нормативни актове.

2. Европейски стандарт EN 15038:2006 за изискванията относно предоставянето на преводачески услуги

Доколкото Правилникът предвижда възможност МВнР, респективно отдел „Консулски“, да възлага с договор преводите да се извършват от фирми и доколкото този договор реферира към **Европейския стандарт EN 15038:2006 за изискванията относно предоставянето на преводачески услуги**¹⁷, може да се приеме, че последният, въпреки незадължителния си характер, също е част от нормативната уредба на преводаческата дейност. С него се въвеждат стандарти относно процеса на превода и всички свързани с него дейности относно предоставянето на услугата, включително осигуряване на качество и проследимост. Този стандарт предлага описание и определяне на услугата в нейната цялостност както на доставчиците на преводаческите услуги, така и на техните клиенти. На основата му се предвижда оценяване на съответствието и сертификация. Стандартът не се прилага към устни преводи. Когато доставчикът на преводаческа услуга /ДПУ/ реши да възложи изпълнението на проект за превод или на част от него на подизпълнител, той се задължава да бъде отговорен за спазване на изискванията на този стандарт за целия проект или за съответната част от него¹⁸. Доставчикът на преводачески услуги трябва да има документирана процедура за подбор на хора с изискваните компетентност и квалификация за изпълнение на проекти за превод. Професионалната компетентност на преводачите обхваща най-малко преводаческа компетентност; езикова и редакторска компетентност по отношение на езика на оригинала и на езика на

поръчки „[Официален превод](#)“ е превод, извършен от преводач, който е вписан в списък на лице, което има сключен договор с Министерството на външните работи за извършване на официални преводи“.

¹³ Чл. 2а, ал. 3 от Правилника

¹⁴ Чл. 18, ал. 1 от Правилника

¹⁵ Чл. 18, ал. 2 от Правилника

¹⁶ Например чл. 23 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица; чл. 31, ал. 7 от Закона за корпоративното подоходно облагане и др.

¹⁷ Със статут на български стандарт от 10.08.2006 г.

¹⁸ т. 3.1 от Европейския стандарт EN 15038:2006 за изискванията относно предоставянето на преводачески услуги

превода; компетентност, свързана с изследване, събиране и обработване на информация; компетентност, свързана с културата; техническа компетентност. Регламентирана е и професионалната компетентност на редакторите и на редакторите експерти. ДПУ разполага със система за управление на качеството, съответстваща на размера и организационната му структура. Уредена е и процедурата по управление на проекти за превод, като са разграничени няколко етапа:

- Подготовка – регистриране на проекта, определяне на изпълнител, предварително обработване на превода, анализ на текста на оригинала, терминологично проучване, стилистични указания;
- Превод;
- Проверка;
- Редактиране;
- Препрочитане;
- Коригиране;
- Последна проверка.

3. Наредба № Н-1 от 16 май 2014 г. за съдебните преводачи

Наредба № Н-1 от 16 май 2014 г. за съдебните преводачи урежда реда и сроковете за предложения за включване и промени на списъците на специалистите, утвърдени за съдебни преводачи¹⁹; условията, на които трябва да отговарят специалистите, утвърдени за съдебни преводачи²⁰, и условията и реда за определяне възнагражденията на съдебните преводачи в гражданското, наказателното и административното производство²¹.

По смисъла на § 1, т. 1 от Наредбата „съдебен преводач“ е лице, което в рамките на съдебно производство извършва превод на устна реч или на писмени текстове от един език на друг език при условията на чл. 396, ал. 1 и 2 от Закона за съдебната власт. Всеки кандидат за съдебен преводач е задължен при вписване от страна на съответния компетентен орган в регистър на съдебни преводачи да представи документ за сключена застраховка „Професионална отговорност“ за щети, които могат да възникнат при изпълнение на възложената му работа²².

Условията, на които трябва да отговаря съдебният преводач, са да има ниво по съответния чужд език С1 или С2 съгласно Общата Европейска езикова рамка; да не е осъждан за престъпление от общ характер; да не е лишен от право да упражнява професия или дейност; да не осъществява функции по правораздаване в системата на съдебната власт; да има разрешение за постоянно пребиваване в Република България, ако е чужд гражданин.²³

За всеки съдебен район на окръжен или административен съд и за специализирания наказателен съд се водят регистри, съдържащи списъци на специалистите, утвърдени за съдебни преводачи²⁴. Предложения за включване на специалисти в списъците на съдебни преводачи могат да правят министерства, ведомства, учреждения, общини,

¹⁹ чл. 1, т. 1 от Наредбата

²⁰ чл. 1, т. 2 от Наредбата

²¹ чл. 1, т.3 от наредбата

²² чл. 7 от Наредбата

²³ чл. 8 от Наредбата

²⁴ чл. 9 от Наредбата

съсловни и други организации и научни институти²⁵. Предложения за включване на специалисти в списъците на съдебни преводачи могат да се правят и лично от кандидатите²⁶. Списъците по чл. 9 се утвърждават от комисия^{27 28}. Утвърдените списъци се изпращат на министъра на правосъдието за обнародване в „Държавен вестник“ и за публикуване в интернет²⁹.

Всеки писмен превод съдържа изричната уговорка след края на текста „За верността на превода се подписвам. Известно ми е, че за неверен превод нося наказателна отговорност по чл. 290, ал. 2 от Наказателния кодекс“³⁰. Съгласно наредбата, за всеки действително отработен час се заплаща възнаграждение в размер на 15 лв.³¹ За особено сложни и специфични преводи, извършени от висококвалифицирани съдебни преводачи, възнаграждението може да бъде увеличено до 100 %³². За преводи, извършени в почивни дни и национални празници, възнаграждението може да бъде увеличено до 100 %³³. Възнаграждението и разходите на съдебния преводач се изплащат от органа, който е назначил превода³⁴.

4. *Наказателен кодекс и Наказателно-процесуален кодекс*

Съгласно чл. 290 от **Наказателния кодекс**³⁵, който пред съд или пред друг надлежен орган на властта като свидетел устно или писмено съзнателно потвърди неистина или затаи истина, се наказва за лъжесвидетелстване с лишаване от свобода до пет години. Същото наказание се налага и на преводач или тълковник, който пред съд или пред друг надлежен орган на властта писмено или устно съзнателно даде неверен превод или тълкуване.

Съгласно чл. 55, ал. 3 от **Наказателно-процесуалния кодекс (НПК)**³⁶ „обвиняем, който не владее български език, има право на устен и писмен превод в наказателното производство на разбираем за него език. На обвиняемия се предоставя писмен превод на постановлението за привличане на обвиняем, на определенията на съда за вземане на мярка за неотклонение, на обвинителния акт, на постановената присъда, на решението на въззивната инстанция и на решението на касационната инстанция.“³⁷.

²⁵ чл. 10, ал. 1 от Наредбата

²⁶ чл. 10, ал. 2 от Наредбата

²⁷ Комисията е в състав: председателят на апелативния съд или определен от него съдия, председателят на апелативния специализиран наказателен съд или определен от него съдия, апелативният прокурор или определен от него прокурор, ръководителят на апелативната специализирана прокуратура или определен от него прокурор, председателят на окръжния съд, председателят на специализирания наказателен съд, окръжният прокурор, ръководителят на специализираната прокуратура и председателят на административния съд.

²⁸ чл. 14, ал. 1 от Наредбата

²⁹ чл. 10, ал. 3 от Наредбата

³⁰ чл. 20, ал. 3 от Наредбата

³¹ чл. 25, ал. 1 от Наредбата

³² чл. 26, ал. 1 от Наредбата

³³ чл. 26, ал. 2 от Наредбата

³⁴ чл. 28, ал. 1 от Наредбата

³⁵ Обн. ДВ. бр. 26 от 2 Април 1968 г., посл.изм. и доп. ДВ. бр. 19 от 5 Март 2014 г.

³⁶ Обн. ДВ. бр.86 от 28 Октомври 2005г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.21 от 8 Март 2014г.

³⁷ [Съгласно чл. 142, ал. 1 от НПК](#), когато свидетелят не владее български език, назначава се преводач. Съгласно чл. л. 395а от НПК, «когато обвиняемият не владее български език, съдът и органите на досъдебното производство осигуряват устен превод на разбираем за него език, както и писмен превод на актовете по [чл. 55, ал. 3 от НПК](#). Съдът и органите на досъдебното производство по свой почин или по

Съгласно чл. 395д от НПК „обвиняемият има право на възражение срещу точността на превода във всяко положение на делото. Когато установи, че възражението е основателно, съответният орган отстранява преводача и назначава нов или разпорежда повторен превод.“ Съгласно чл. 395е от НПК „съдът и органите на досъдебното производство посочват в акта, с който се назначава преводач, данни за езиците, които владее обвиняемият, трите имена, образованието и специалността на преводача или наименованието на учреждението, в което работи, и вида на превода. Органът, който назначава преводача, го призовава, проверява неговата самоличност, образование и специалност, отношенията му с обвиняемия и пострадалия, както и наличието на основание за отвод. Не могат да бъдат преводачи лицата, посочени в чл. 148, ал. 1, т. 1-3. Актът за назначаване се връчва на преводача, след което му се разясняват правата и задълженията, както и отговорността, която носи, ако извърши неверен превод“. Съгласно чл. 395ж от НПК „преводачът участва във всички действия, в които участва и обвиняемият, както и при срещите му със защитника по повод провеждане на разпит на обвиняемия или негови искания, бележки, възражения и жалби. Когато това няма да попречи за упражняване на правото на защита, устният превод може да се извърши чрез видеоконференция, телефонна конференция или чрез друго техническо средство. За неявяване или отказ да извърши превода без уважителни причини преводачът се наказва с глоба до петстотин лева. Ако преводачът посочи уважителни причини за неявяването си, глобата се отменя.“³⁸

II. Преводаческата дейност в страните членки на ЕС

1. Доклад „Статут на преводаческата професия в ЕС“

Съгласно изготвения по поръчка на Европейската комисия доклад на тема „Статут на преводаческата професия в ЕС“ от 2012 г.³⁹ дейността на преводачите не се квалифицира като „регулирана професия“ по смисъла на Директивата за професионалните квалификации (2005/36/ЕО). Никой не може да спре неквалифицирано лице да работи като преводач, освен в Словакия, където е необходим лиценз. Общият профил на професията (работа на свободна практика, непълно работно време, разпокъсаност и нерегулираност) може да наложи режими на професионализация, които се различават значително от тези на други свободни професии.

Оторизираният или заклетият превод е най-ясно регламентиран в сравнение с другите преводи и би могъл да бъде предмет на Директивата за професионалните квалификации.

Заключенията в доклада посочват, че в Европа има три съвсем различни подхода към преводите на официални документи и те са:

мотивирано писмено искане на обвиняемия или на неговия защитник могат да предоставят писмен превод и на други документи по делото, освен актовете по [чл. 55, ал. 3](#), когато те са от съществено значение за упражняване на правото на защита. По изключение вместо писмен превод по ал. 1 и 2 може да се извърши устен превод или устно резюме, когато обвиняемият е съгласен, има защитник и не се нарушават процесуалните му права.»

³⁸ С цитираните текстове се транспортира Директива 2010/64 ЕС на Европейския парламент и на Съвета на 20 октомври 2010 година относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство

³⁹ The status of the translation profession in the European Union (DGT/2011/TST) Final Report 24 July 2012

- чрез сертифицирането им от нотариуси или несертифицирането им по принцип;
- тестване и сертифициране на оторизирани и заклетни преводачи от държавна институция;
- признаване на качеството оторизиран/ заклет преводач на базата на образователна квалификация.

Въпросът за статута на преводача е от особено значение, тъй като със сайт и бизнес модел, не представлява трудност начинаещите преводачи да се сдобият с външните атрибути на професията: официален печат, място в списък за преводачи, специални бланки или официално оформени фирмени знаци, корпоративен електронен адрес. Мнението на авторите на доклада е, че е необходимо укрепване на системите за сертифициране, поради асиметричност на информацията – при преводаческите услуги, клиентът не може ефективно да определи качествата на преводача.

Почти всеки може да се нарече „преводач“. Понятието „преводач“ е почти незащитено от закона, с изключение на Дания, Норвегия и Швеция, където оторизираните преводачи са официално защитени.

От една страна, „сертифицирани преводи“ са официални документи, които по някакъв начин са придружени от знаци на превеждащия. Преводачът може да бъде „заклет“ или „оторизиран“. От друга страна, когато се изисква да работят за съдебната система, могат да бъдат наричани „съдебни преводачи“, тъй като те се справят с документи от правен характер. Тъй като съдебните преводачи обикновено са квалифицирани по същия начин като заклетите или оторизираните преводачи, които произвеждат заверени преводи, в доклада „съдебният преводач“ се разглежда като конкретен случай на по-широката категория на „заклет преводач“.

Когато преводачите поставят своя печат или подпис върху превод, те всъщност полагат клетва, че преводът е верен.

А. Сертифицирани преводи

Според заключенията в доклада в някои страни съдебната система не изисква преводите да бъдат извършени от специално квалифицирано лице. Изисква се обаче преводите да бъдат заверени (подпечатани и подписани) от нотариус или правоспособен юрист. Нотариусът може да изисква потвърждение относно квалификацията на преводача и статута му (чрез печат, академични квалификации или членство на асоциация). В някои случаи (например Турция) преводачите удостоверяват пред нотариуса, че техните преводи са верни.

Удостоверяването (сертифицирането) на преводите от нотариуси или други юридически професии е в основата на системите за предоставяне на преводачески услуги в Кипър, Гърция, Унгария, Ирландия, Италия, Латвия, Литва, Португалия, Румъния и Турция. В Ирландия, няма заклетни преводачи, но държавните институции изискват преводите да бъдат подпечатани от преводача. В Унгария единствената институция, която може да удостоверява преводи е държавна агенция – Национална служба за преводи и атестация. В Обединеното кралство също традиционно няма заклетни преводачи, но преводачите следва да удостоверят, че преводът им е верен. През 2011 г. Министерството на правосъдието е възложило преводите на частната компания Applied Language Solutions за езикови услуги, като „лингвистите“ се регистрират в Министерството, чрез тази компания.

В. *Преводи от заклетни преводачи*

Докладът сочи, че в други системи, държавните административни институции, в една или друга степен, тестват преводачите дали отговарят на определени изисквания. В идеалния случай се поддържа официален регистър на заклетни преводачи, както се изисква от Директива 2010/64/ЕС⁴⁰. Само тези преводачи могат да произведат правно валидни преводи, без да е необходимо удостоверяване на превода от нотариус или друг правоспособен юрист. В тези системи термините „заклетни преводачи“ и „преводачи, оторизирани от държавата“ се използват като синоними.

В някои държави предоставянето на статут заклет или оторизиран преводач се извършва от местни или регионални съдилища (така е в Австрия, Белгия, Хърватска, Чехия, Франция и Германия), макар да е възможно да има и национален регистър (както е в Австрия). В Германия, регламентацията на дейността на заклетите преводачи се определя отделно за всяка провинция, а в Швейцария – от кантона.

В други страни оторизацията на заклетите преводачи се осъществява от Министерството на правосъдието (Чехия, Естония, Полша, Словакия, Словения, Румъния), Министерството на външните работи (Малта, Испания) или специализирани държавни агенции (Дания, Швеция). Във Финландия, оторизирането става или след успешно издържан изпит, организиран от Борд на преводачите или с придобиване на преводаческа степен на курсове по оторизиран превод. В Норвегия, Норвежкото училище по икономика организира изпити за оторизирани преводачи.

В България, преводаческите агенции трябва да бъдат акредитирани от Министерство на външните работи, след което предоставят списък на преводачите и квалификациите им. Агенциите сертифицират преводачите. Съдебната система обаче може да използва преводачи без никаква подготовка.

С. *Преводи от академично оторизирани преводачи*

Според извършеното проучване в някои системи „заклет“ или „оторизиран“ преводач може да стане лице въз основа на образователни или научни квалификации, без допълнителни тестове или изпити, при условие, че образователната или научната му степен или звание е в областта на преводите и включва курсове по юридически преводи.

В Люксембург, всеки може да се регистрира като заклет преводач, стига да има степен на владеене на езика и минимум 5 години професионален стаж като преводач или учител по съответния език.

В Румъния, всеки със степен на владеене на езика може да се регистрира като заклет преводач, стига да има поне гимназиално образование в двуезично училище, особено що се отнася до редките езици. В Испания статут на заклет преводач се получава или след успешно издържан изпит пред Министерство на външните работи или след завършване на степен по превод, включваща курс по юридически превод.

В Австрия, академичната степен е обратно пропорционална на изискуемия опит за сертифициране като съдебен преводач. В Полша към 2004 г. заклетите преводачи се регистрират от районите съдилища. След 2004 г. се сертифицират от Министерството

---

⁴⁰ относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство (ОВ L 280, 26.10.2010 г., стр. 1)

на правосъдието след изпит, като кандидатите следва да имат магистърска степен, в която и да е област. Преди 2011 г., магистърската степен е трябвало да бъде по език или в съчетание със следдипломна степен по превод.

В доклада на ЕК не е установен случай на придобиване на статут на оторизиран преводач само и единствено на основата на академична степен. Най-близо до тази хипотеза е Дания, в която се изисква магистърска степен по превод от университет Aarhus или Копенхагското бизнес училище, но кандидатите за езици, които не се преподават там, могат да участват на изпита и без да имат академична степен, придобита в тези училища.

В нито една от проучените страни не се изисква изрично академична степен по превод.

Според доклада на ЕК за всяка група, която се квалифицира като професия е необходимо да бъдат изпълнени три условия:

- да има бариера за навлизане в професията, състояща се в професионален контрол на обучението и квалификацията, необходима за членство;
- съществуването на асоциация, контролираща поведението на членовете си по отношение колективния интерес на професията;
- само членовете са квалифицирани да предоставят определена услуга и това често е фиксирано със закон.

Според авторите на доклада преводачите все още не са достигнали статуса на регулирана професия, защото достъпът до професията е по принцип свободен и не може да се каже, че професионалните организации в областта на преводаческата дейност разполагат с големи правомощия. Ето защо, ползвателите на преводаческите услуги винаги могат да се съмняват относно качеството на получената преводаческа услуга. Относителната тежест на професионалната квалификация на преводача зависи силно от степента на развитие на националната система на образование в областта на превода. В Дания тази система е добре развита до степен, че почти всички оторизирани преводачи имат магистърска степен в тази сфера, стига съответните езици да се преподават в образователната система. В Германия, магистърската степен за преводаческа дейност обикновено се изисква макар тя да не е изискуема по закон. В Гърция и Кипър, специални образователни институции гарантират професионалната квалификация на съответните преводачи. От друга страна, в страните, в които университетското образование по превод не е толкова добре развито, тежестта на образователно-квалификационните степени в тази област не е от съществено значение.

В доклада се заключава, че повечето форми на превод не съставляват „регулирана професия” и Директивата за професионалните квалификации (Директива 2005/36/ЕС) най-добре би могло да бъде приложена към статута на оторизираните/ заклетите преводачи.

В доклада на ЕК са посочени следните резултати в следствие на констатирания либерален режим за осъществяване на преводаческа дейност:

- неограничен уеб-базиран маркетинг на сертифициране като стока, с малко тестване на езиковите умения;

- слабо признаване на статута на заклетите или оторизирани преводачи в някои страни в условията на увеличаваща се в световен мащаб професионална мобилност;
- брой оторизирани преводачи, които далеч надхвърлят търсенето;
- онлайн списъци на професионални преводачи, без проверка на квалификацията или умения;
- работодатели, доверяващи се на професионален опит или собствени тестове за подбор на персонал, а не на академични квалификации или професионална сертификация;
- аутсорсване към частни компании със съмнителни качества и квалификации (Испания) или които не се ползват с добро име сред професионалните преводачи (Великобритания);
- намаляване цените за преводаческите услуги;
- значителна фрагментация на пазара в някои страни и съответно с множество преводачески асоциации.

Въз основа на тези характеристики на пазара на преводачески услуги, в доклада на ЕК се прави заключение, че пазарът не би могъл да реши проблемите си без регулаторна намеса, като се предлагат следните мерки:

- Европейска професионална карта за оторизирани/ заклет преводачи;
- Обща платформа за оторизирани/ заклет преводачи;
- Апостил за оторизирани/ заклет преводачи, подобен на Хагския;
- Акредитация на сертифициращи органи – частни фирми, асоциации, академични институции, съдилища и министерства;
- Акредитация на образователни програми;
- Стандартни професионални изпити.

В Доклада се посочва също така, че в много страни, особено в Централна Европа, преводачите получават информация все по-рядко от своите асоциации и все по-често от онлайн социални мрежи като LinkedIn и Facebook. А някои веб-базирани бази данни функционират като пазари, на който клиентите могат да намерят преводач и да възложат преводаческа услуга. Такива са например:

- ProZ – към 2011 г. е разполагал с база от над 300 000 преводачи и преводачески агенции. Включването в мрежата е бесплатно, а пълното членство струва 129 щатски долара годишно. Членовете задават въпроси относно преводачески проблеми и когато член отговори задоволително, се събират точки, които дават представа за опитността му. Отделно се оценява опитът в конкретна област, комуникативните способности и др. Има възможност за получаване на сертифицирано членство след успешното полагане на изпит, оценен от другите членове. Преводаческите способности се определят по смисъла на Стандарта за качество EN 15038, без да се споменават квалификационни степени.

- TranslatorsCafé със 143 717 потребителя към 2011 г. Всеки може да се регистрира бесплатно, но членството струва 95 евро годишно. Системата на оценяване е подобна на ProZ, като има и индикации за най-висок и най-нисък статус, достъпен само за платилите членове.

- Trally

- Aquarius
- GoTranslators

2. Други проучвания относно преводаческата дейност в Европа

Проучване, извършено в рамките на **Европейската мрежа по конкуренция (ЕМК)**⁴¹ от началото на 2011 г. и обхващащо 12 страни членки⁴², показва, че обикновено за извършването на официални преводи има изисквания по отношение на квалификацията на преводачите, като в някои страни е предвиден и изпит за издаване на разрешително⁴³. Впоследствие държавен орган, най-често министерство, упражнява контрол върху дейността им, като следи дали преводачите, извършващи официални преводи, продължават да отговарят на изискванията за издаване на разрешително.

В някои държави членки на ЕС (напр. Полша, Словакия и др.) се установява, че е налице по-детайлна правна уредба на преводаческата дейност, което предполага необходимостта от по-подробното ѝ разглеждане. Така например, в **Полша** условията и правилата за упражняване на професията заклет преводач са уредени в *Закон от 25 ноември 2004 г. относно професията „Заклет преводач“*. Заклети преводачи могат да бъдат само физически лица. Сред условията за упражняване на професията са висше образование с магистърска степен по филология или висше образование с магистърска степен в друга област, но с преминато следдипломно обучение в областта на устните и писмени преводи. Освен това трябва да се положи изпит в областта на устните и писмени преводи от полски на съответния чужд език и от чуждия език на полски. Изпитът се провежда от Държавна изпитна комисия, назначавана от министъра на правосъдието и състояща се от 11 членове – 4 академични преподаватели, 3 заклет преводачи, които са членове на асоциации на преводачите, 3 – определени от министъра на правосъдието и 1 член, определен от министъра на труда. Отговарящите на изискванията и преминали успешно изпита следва да положат клетва и да бъдат вписани в списъка на заклетите преводачи, воден от министъра на правосъдието.

Със свое решение министърът на правосъдието има правото да суспендира правата за упражняване на професията на заклет преводач за период от 5 години на лице, което не е упражнявало тази дейност за период от 3 години, като заклетият преводач може да поиска отмяна на това решение, като подаде обоснована молба.

Заклетият преводач има правомощия да изготвя и легализира писмени преводи, да заверява и легализира писмени преводи на други лица, да изготвя легализирани копия на документи на чужд език, заверява и легализира копия на документи, съставени на съответния език от други лица, както и да прави устни преводи.

Възнагражденията за дейността на заклетия преводач се определят в договора за възлагане на поръчка за писмен и/или устен превод, като министърът на правосъдието може с наредба да определи максималния им размер. По отношение на преводите по

⁴¹ Европейската мрежа по конкуренция е създадена по силата на Регламент на Съвета № 1/2003 г. и обединява всички национални органи по конкуренция на държавите членки на ЕС и Европейската комисия

⁴² България, Чехия, Естония, Финландия, Франция, Литва, Холандия, Полша, Словакия, Словения, Испания и Швеция.

⁴³ Естония, Финландия, Полша, Испания, Швеция

искане на съда, прокуратурата, полицията и органите на публичната администрация, възнагражденията се определят с наредба на министъра на правосъдието.

За целите на легализацията на преводи и копия на документи заклетият преводач следва да използва кръгъл печат, съдържащ името му, езика, на който има правомощия да превежда, и номера му в списъка на заклетите преводачи. Заклетият преводач следва да представи спесимен от подписа си, заедно с печата си пред министъра на правосъдието, министъра на външните работи и областния управител по местожителството на заклетия преводач.

Областният управител по местожителство на заклетия преводач осъществява контрол по отношение на воденето на архив и получените възнаграждения.

Предвидена е професионална отговорност на заклетите преводачи, като производствата се откриват и провеждат от Комисия за професионална отговорност по искане на министъра на правосъдието или областните управители, които са сезирани от лицето, възложило превода. Комисията по професионална отговорност са назначава със заповед на министъра на правосъдието и е съставена от 9 души – 4 определени от министъра на правосъдието, 1 от министъра на труда и 4 от асоциации на преводачите.

От друга страна, в **Словакия** дейността на преводачите е уредена със *Закона от 26 май 2004 г. за експертите, устните преводачи и писмените преводачи, както и за изменението на някои закони*. Нормативният акт разделя преводачите на устни и писмени. Според закона дейността на преводачите е специализирана професионална дейност, извършвана съгласно посочените изисквания на нормативната уредба. Преводачите извършват дейността си, като използват езиковото си образование и по-нататъшното си специално образование, специфичните си способности, умения, опит, езикови инструменти, технически средства и приспособления. Преводачите осъществяват дейността си срещу възнаграждение, чиито размер може да бъде уговорен между страните с договор или да бъде определен според тарифна таблица. При определянето на възнаграждението се взема предвид реалният брой часове, които устния преводач е изразходвал, както и броят преведени страници от страната на писмения преводач.

Като условие за осъществяване на дейност от преводачите законът изисква вписването им в регистър на преводачите, поддържан от Министерство на правосъдието на Словашката република. В него могат да се вписват само физически лица, които отговарят на определените със същия закон изисквания, сред които: лицето да не е осъждано; да е преминало специално обучение относно реда за упражняване на дейността; да практикува специалността най-малко от пет години и т.н. Данните в регистъра относно лицето са публични. Законът разписва в детайли процедурата и сроковете за вписване на лицето в регистъра.

Съгласно закона, за да започне изпълнението на дейността преводачът следва да сключи застраховка „Отговорност за вреди”, които могат да възникнат във връзка с изпълнението на дейността му. При упражняване на официалната си дейност преводачът използва печат, който следва да отговаря на определени изисквания, и легитимация /карта/, която трябва да показва при поискване. Законът урежда и възможностите за изключване на преводача. Така например, преводачът може да бъде изключен в случай, че възникнат съмнения за неговата безпристрастност.

За извършваните от него дейности преводачът е задължен да води дневник. Той представлява специална регистрационна книга, в която се вписват данни относно извършения превод – пореден номер на действието, възложител, дата на възлагане на действието и т.н.

Разглежданият закон урежда и правата и задълженията на преводачите. Така например преводачът е длъжен да извършва дейността лично, по съответния начин и в рамките на уговорения срок, ефективно, икономически изгодно и безпристрастно. В случай, че дейността го налага, преводачът може да използва услугите на консултант или редактор, което не сменя отговорността от преводача.

Законът поставя изисквания и относно начина на оформяне на писмения превод, като преводачът е длъжен да пази копие от превода в срок от десет години след осъществяването му.

С разглеждания закон се създава и Институт на устните преводачи. Институтът е специализирана и научна организация, упълномощена от Министерство на правосъдието да изпълнява функцията на ведомствен и методически център в определена област на преводаческата дейност. Неговата задача е да осигурява минимално професионално и специализирано обучение по съответните области; да съдейства на министерството при провеждане на изпита за професионална правоспособност на преводачите, при осъществяване на контролни функции, образователна дейност, методическа и консултантска дейност.

Законът в Словакия предвижда и административна отговорност за извършени от преводачите нарушения.

III. Конкурентноправен анализ

1. Предмет на оценка за съответствие с правилата на конкуренцията

Настоящото производство пред КЗК има за предмет оценка на съответствието с правилата на конкуренцията на нормативната уредба на преводаческата дейност в страната. При проучването в производството се установява, че регламентация на тази дейност се съдържа основно в следните правни актове: Правилник за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа, Наредба № Н-1 от 16 май 2014 г. за съдебните преводачи, но така също и в Наказателен кодекс, Наказателнопроцесуален кодекс, Заповед № 95-00-236/30.08.2013 на министъра на външните работи, типовия договор за възлагане извършването на преводи на официални документи и други книжа, както и допълнителното споразумение, което дава възможност на фирмите, които не могат да покрият критериите по чл. 9, 10 и 11 от Типовия договор, да продължат да упражняват дейност на пазара на официални преводи .

В съответствие с чл. 4, ал. 1 и чл. 7, ал. 2 от Закона за нормативните актове (ЗНА) и чл. 65 от Административнопроцесуалния кодекс (АПК) КЗК счита, че горепосочените правни актове съдържат или правни норми, или общи административноправни предписания, поради което те попадат в категорията актове, спрямо които КЗК разполага с компетентност да извърши оценка по чл. 28, т. 2 от ЗЗК.

В частност, по отношение на Правилника, предмет на производството пред КЗК, следва да се посочи, че съгласно чл. 7, ал. 1 от ЗНА правилникът е „нормативен акт, който се издава за прилагане на закон в неговата цялост, за организацията на държавни и местни органи или за вътрешния ред на тяхната дейност”. В Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа обаче не е посочено правното основание, въз основа на което той е издаден – закон или друг нормативен акт със законова юридическа сила. Правилникът е утвърден с Постановление на Министерски съвет № 184 от 03.09.1958 г.⁴⁴ при действието на Конституцията на Народна Република България от 1947 г., действаща до 1971 г.. В Преходните и заключителните разпоредби на Правилника липсва регламентацията относно това, как същият се съотнася спрямо Конституциите от 1971 г. и от 1991 г. Що се отнася до действащата Конституция на Република България от 1991 г., тя обявява в чл. 114, че „въз основа и в изпълнение на законите Министерският съвет приема постановления, разпореждания и решения. С постановления Министерският съвет приема и правилници и наредби.“ Ето защо, следва да се приеме, че при действието на настоящата Конституция обективната приложимост на разглеждания Правилник се предопределя от наличието на изрично разписано правомощие на Министерския съвет да приема такъв вид подзаконов нормативни актове в изпълнение на законова делегация. Доколкото обаче понастоящем липсва законово правно основание за издаване на Правилник, който да съдържа първична правна уредба на обществените отношения, свързани с легализациите, заверките и преводите на документи, се поставя въпросът, дали е налице преживяване на разглеждания Правилник като един действителен нормативен акт, който може по правно валиден начин да породи права и задължения за своите адресати.

Имайки предвид обаче че:

- подзаконовите нормативни актове могат да бъдат оспорвани само пред съд,⁴⁵
- право на такова оспорване имат гражданите, организациите и органите, чиито права, свободи или законни интереси са засегнати или могат да бъдат засегнати от него или, за които той поражда задължения⁴⁶;
- на КЗК не е известно Правилникът да е бил съдебно оспорен⁴⁷;
- не съществува нормативен или съдебен акт за отмяна на Правилника, КЗК, прилагайки закона в рамките на предоставената ѝ компетентност по ЗЗК, приема, че Правилникът за легализациите и заверките и преводите на документи и други книжа представлява действащ подзаконов нормативен акт, годен да бъде предмет на производството по застъпничество за конкуренцията съгласно чл. 28, т. 2 от ЗЗК.

2. Съответен пазар

⁴⁴ Вж. Конституция на НРБ от 1947 г

⁴⁵ Вж. Чл. 185, ал. 1 от Административнопроцесуалния кодекс /АПК/

⁴⁶ Вж. Чл. 186, ал. 1 от АПК

⁴⁷ Имайки предвид чл. 190, ал. 1 от АПК: «Оспорването не спира действието на подзаконовия нормативен акт, освен ако съдът постанови друго».

Чрез определянето на съответния пазар се установяват и определят границите на конкуренцията между предприятията, с цел да се идентифицира конкурентната среда, в която те работят. Съгласно §1, т. 15 от ДР на ЗЗК съответният пазар се състои от продукти и географски.

А) Продуктов пазар

Продуктовият пазар включва всички стоки или услуги, които могат да бъдат приети от потребителите като взаимозаменяеми по отношение на техните характеристики, цени и предназначение.

Не съществува легална дефиниция на преводаческата дейност или на преводаческите услуги. По своята същност обаче, преводът представлява [комуникиране](#) на [значението](#) на даден текст или реч от един език, наречен изходен, на друг, наречен целеви. Макар в нормативната уредба да не съществува разграничение на видовете преводи, на практика те могат да бъдат класифицирани в зависимост от следните съществени характеристики на преводите:

➤ **формата на превода:**

○ **устен превод:**

- симултанен – едновременен с превежданата реч устен превод;
- консекутивен – устен превод, който следва превежданата реч⁴⁸;

○ **писмен превод.**

➤ **начин на извършване:**

- машинен;
- персонифициран (извършен от човек).

➤ **естество на превежданата материя:**

- специализиран превод – юридически, икономически, медицински и др.;
- неспециализиран превод – общ, разговорен и др.

➤ **езиците, от/ на които се извършва преводът:**

- еднопосочен превод;
- двупосочен превод.

➤ **отговорност на преводача⁴⁹:**

- творчески /художествен/ публицистичен превод;

⁴⁸ При някои трудни езици, напр. унгарски, където синтактичната конструкция на изречението е обратна на славянската, приложението на симултанния превод е твърде ограничено.

⁴⁹ Изброяването е във възходяща градация на отговорността

- превод на научно-техническа литература;
- превод на официални документи (административен);
- съдебен превод.

В конкретното производство КЗК разглежда преводаческата дейност, свързана с осъществяването на писмен и/или устен превод от и на различни езици. Разглежданата дейност има икономически характер на услуга, която обичайно се предоставя по възмезден начин и е свързана със задоволяване на потребностите на определени лица от възприемане и разбиране на информация, представена на чужд език. Преводаческата дейност има специфичен характер и предназначение, като се осъществява от доставчици на услуги (преводачи), които притежават достатъчно ниво на владеене на определен език, както знания и умения (квалификация) по комуникиране на информация от един език на друг език, така че същата да стане достъпна за възприемане, разбиране и използване от потребителите на преводаческата услуга. Важен компонент на преводаческата дейност като цяло са и свързаните с комуникирането на информация дейности по проверка, редакция, повторен превод, препрочитане, корекция, последна проверка, техническо обработване на превода, легализация и други. В резултат на преводаческата дейност се създава краен продукт (превод), който е годен за размяна на пазара срещу определена за него цена.

С оглед на изложеното може да бъде направено заключението, че съответният пазар по настоящото производство обхваща всички видове преводачески услуги, предоставяни в страната. На така определения пазар могат да бъдат дефинирани отделни подпазари в зависимост от формата или вида на преводите, като например: подпазар на устните преводи, подпазар на писмените преводи, подпазар на съдебните преводи, подпазар на легализираните/официалните/заверените преводи, подпазар на художествените преводи и др.

Б) Географски пазар

Географският пазар включва определена територия, в която се предлагат съответните взаимозаменяеми стоки или услуги и в която конкурентните условия са еднакви и се различават от тези в съседните райони.

Като се има предвид, че нормативната база, уреждаща преводаческата дейност⁵⁰, има приложение на цялата територия на Република България, следва че конкурентните

⁵⁰ Съответните текстове от Наказателен кодекс, Наказателно-процесуалния кодекс, Наредба № Н-1 от 16 май 2014 г. за съдебните преводачи и Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа

условия са еднакви за цялата страна, поради което географският пазар следва да бъде определен като национален.

4. Конкурентноправен статут на доставчиците на преводачески услуги (преводачи и преводачески агенции)

Съгласно ЗЗК „*предприятие*” е всяко физическо, юридическо лице или неперсонифицирано образувание, което извършва стопанска дейност, независимо от правната и организационната си форма⁵¹. Концепцията за предприятие в ЗЗК е изведена от практиката на Европейската комисия и Съда на Европейския съюз. Според нея „*предприятие*” е всяко образувание, ангажирано в осъществяването на стопанска дейност, независимо от правния му статут и начина, по който се финансира⁵². Функционалният характер на качеството „*предприятие*” изисква съответното образувание да извършва „*стопанска дейност*”⁵³. Съгласно § 1, т. 13 от Допълнителните разпоредби на ЗЗК „*стопанска дейност*” е дейността на предприятия, резултатите от която са предназначени за размяна на пазара. А съгласно европейското право, стопанска е всяка дейност по предлагане на стоки или услуги на пазара⁵⁴. За да е стопанска една дейност, тя трябва да се осъществява по начин, така че, по принцип, да е от естество да доведе до реализиране на печалба в частен интерес⁵⁵, без обаче да е необходимо такава печалба да е реално реализирана⁵⁶.

Лицата, осъществяващи преводаческа дейност, при условие, че не са наети като служители по трудови или приравнените им правоотношения, осъществяват *стопанска дейност*, тъй като предлагат на пазара определен продукт (преводаческа услуга) срещу насрещно заплащане на цената на тази услуга⁵⁷. При осъществяване на стопанска дейност съответните доставчици (преводачи или агенции) на преводачески услуги представляват *предприятия*, спрямо които приложение намира правото на конкуренцията. От друга страна, правото на конкуренцията се прилага и спрямо *сдруженията на предприятия*, които могат да бъдат всякакви сдружения на професионална основа и други форми на сдружение на независими предприятия, които не осъществяват самостоятелна търговска дейност и съответно не разпределят печалба. Професионалната организация действа като сдружение на предприятия по смисъла на конкурентното право, когато регулира стопанското поведение на членовете си, без значение дали професионалната организация има публичноправен статут. В този смисъл съсловните организации и асоциациите на преводачите и преводаческите агенции имат качеството на „сдружения на предприятия”, тъй като обединяват субекти, осъществяващи стопанска дейност на пазара на преводаческите услуги.

⁵¹ Вж. § 1, т. 7 от ДР на ЗЗК.

⁵² Вж. Решение на СЕС по казус C-41/90 Hofner and Elser v Macroton GmbH.

⁵³ Вж. Решение на СЕС по казус C-35/96 Commission v Italian Republic [1998] ECR I-3851.

⁵⁴ Вж. Решение на СЕС по казус C-475/99 Ambulanz Glöcker [2001].

⁵⁵ Вж. Решение на СЕС по казус C-67/96 Albany International [1998].

⁵⁶ Вж. Решение на СЕС по казус 96/82 IAZ International BV [1983] и Решение на СЕС по казус 155/73 Italy v. Sacchi [1974].

⁵⁷ Вж. Решение на СЕС по казус C-309/99, *Wouters*, параграф 48 и Решение на СЕС по казус C-35/96 *Commission v. Italy (CNSD)* [1998] ECR I-03851.

5. Преводаческата дейност в България

А) Изисквания към доставчиците на съдебни преводи

Понастоящем, нормативната уредба, приложима в страната, поставя специфични изисквания само относно доставчиците на услугите по съдебен превод. Съгласно Наредба № Н-1 от 16 май 2014 г. за съдебните преводачи, условията, на които трябва да отговаря **съдебният преводач**, са:

- да има ниво по съответния чужд език C1⁵⁸ или C2⁵⁹ съгласно Общата Европейска езикова рамка;
- да не е осъждан за престъпление от общ характер; да не е лишен от право да упражнява професия или дейност;
- да не осъществява функции по правораздаване в системата на съдебната власт;
- да има разрешение за постоянно пребиваване в Република България, ако е чужд гражданин.⁶⁰

В резултат на сравнителноправен анализ се установява, че в разглежданата наредба са възприети по-ниски бариери за навлизане на пазара на съдебни преводи в сравнение с предвижданите с Проекта на Закон за вещите лица, преводачите и тълковниците⁶¹, а именно:

- да е специалист в област на науката, техниката, изкуството или занаятите, което се удостоверява с диплом за бакалавърска или магистърска степен;
- да е пълнолетно лице;
- да има безупречна репутация като специалист и като член на обществото;
- да има минимум петгодишен преводачески стаж, когато кандидатства за преводач;
- да не е изключено от регистъра за вещите лица, преводачите и тълковниците поради трайна фактическа невъзможност да извършва устен или писмен превод повече от шест месеца.

Подобни на гореспоменатия Проект са и изискванията в словашкия Закон за вещите лица, устните преводачи и писмените преводачи, а именно: за придобито образование в областта и минимално професионално образование, практика на специалността най-малко 5 години, издържан изпит по специалността, материално оборудване, достатъчно да извършва дейността, липса на наложена забрана за изпълнение на дейността за максимум една година. Полският Закон относно професията „заклет преводач” също регламентира изискването за завършено висше образование с

⁵⁸ Може да разбира широк кръг от дълги и сложни текстове и да долавя напълно смисъла им. Може да се изразява непринудено и свободно без видимо затруднение в подбора на думите. Може да използва езика гъвкаво и ефикасно за социални, академични и професионални цели. Може да създава ясен и добре структуриран подробен текст по сложни теми, като умело и организирано излага примери, факти и връзки устройства.

⁵⁹ Може да разбира без усилие всичко чуто или прочетено. Може да резюмира информация от различни писмени и устни източници, както и да обработи и представи определени моменти по подходящ начин. Може да се изразява свободно, плавно и точно, различавайки тънки нюанси в смисъла, дори в най-сложните ситуации.

⁶⁰ чл. 8 от Наредбата

⁶¹ Проект „Ефективност, отчетност и координация в съдебната система” № К09-15-4-С/23.07.2009 г.

магистърска степен по специалност „Филология” или в друга област и следдипломно обучение в областта на устните и писмените преводи, подходящи за дадения език, както и положен изпит за заклетите преводачи пред комисия, в състава на която влизат академични преподаватели, заклетите преводачи, представители на Министъра на правосъдието и Министъра на труда.

Следователно, от конкурентноправна гледна точка може да се направи изводът, че понастоящем в страната е приложим един сравнително по-либерален режим, предвид поставените от обективното право по-ниски бариери за навлизане на пазара на съдебните преводи.

Б) Изисквания към доставчиците на официални преводи

Изискванията към преводачите на официални преводи са уредени в типовия договор, който МВнР сключва с преводаческите агенции във връзка с прилагането на чл. 2а, ал. 2 от Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа. Съгласно чл. 3 на цитирания договор **официалните преводи** могат да бъдат възлагани само на:

- дееспособни физически лица, които са български граждани или чужденци, с право на постоянно пребиваване в Република България;
- подписана декларация на преводача за носената от него отговорност по чл. 290, ал. 1 и 2 от Наказателния кодекс за достоверността на извършваните преводи, с нотариална заверка на подписа и
- притежават степен „владееене” на съответния чужд език, удостоверяван със:
  - заверено копие на диплома за завършено висше образование по съответния език с общ успех от дипломата не по-нисък от много добър 4.50;
  - втора специалност по съответния език от завършено висше образование
  - заверено копие за завършено висше образование или следдипломна квалификация, за която при постъпването се изисква владееене на езика, и завършена с диплома или дисертация на съответния език, с общ успех от дипломата не по-нисък от много добър 4.50;
  - заверено копие на диплома за завършена езикова гимназия в България или училище в друга държава, с чийто език кандидатства преводачът, с успех не по-нисък от много добър 4.50;
  - заверено копие на диплома за завършено висше образование по специалности, при които се полага държавен изпит по чужд език, ако оценката не е по-ниска от много добър 4.50;
  - заверено копие на международно признат сертификат за степен на владееене на езика⁶²;

⁶² Както следва- английски (TOEFL; ESU 6, 7, 8&9; Pitman- Higher Intermediate& Advanced; IELTS- 6, 7, 8&9; UCLES- CAE&CAE; UCLES RSA (CCSE) 3&4; Oxford-Higher& Diploma; ARELS- Higher; Trinity 10,11&12; LCCI; SEFIC- Intermediate&Advanced и приравнените към тях американски тестове); френски (DELF- последно ниво, издаден от френските културни институти в чужбина), испански език (DELE SUPERIOR), немски език (ZMP, издаден от Гьоте Институт). За останалите езици се признават международно признати сертификати, равняващи се на степен „владееене” на съответния език по общо европейската езикова рамка, отговарящ на ниво C2.

Въз основа на горепосоченото, от конкурентноправна гледна точка може да се заключи, че поставените изисквания са обосновани, тъй като се отнасят основно до професионалната квалификация на преводачите, в частност до степента на владеенето на езика, без изрично да се изискват специални познания по превод. Този извод се отнася и към изискванията за съдебните преводачи. Самостоятелни предмети по „Превод“ („Теория на превода“, а в някои филологии и други специални предмети по превод) са застъпени в бакалавърските програми по чуждоезиково обучение на висшите училища. Някои университети предлагат и магистратури, посветени изцяло или частично на тази специфична материя от владеенето на езици⁶³. Обучение по превод се предлага и от преводачески агенции. Към настоящия момент Държавни образователни изисквания за преводачите не съществуват⁶⁴.

За разлика от съдебните и официалните преводи, по отношение на художествените и техническите преводи не съществуват нормативни изисквания за образование, опит или др., на които преводачите трябва да отговарят.

Следователно за навлизането на пазара на преводаческите услуги съществува регулация само по отношение на преводите, изискващи най-голяма степен на отговорност, а именно съдебният и заклетият превод. Такъв извод е изведен и в доклада „Статут на преводаческата професия в ЕС“, където се заключава, че повечето форми на превод не съставляват „регулирана професия“ и Директивата за професионалните квалификации най-добре би могло да бъде приложена към статута на оторизираните/ заклетите преводачи.

В) Саморегулация на доставчиците на преводачески услуги

От установената фактическа обстановка в страната е видно, че конкурентната структура на пазара на преводачески услуги се характеризира с голям брой участници, част от които са обединени от асоциации⁶⁵ и съюзи⁶⁶. Професионалните обединения, създадени без законово определена структура, целят да осигурят условия за развитие на пазара на преводаческите услуги по отношение на всички свои членове. Участието в тях е на доброволен принцип след покриване на определени критерии, уредени в уставите на професионалните обединения⁶⁷. Тези критерии са съответно за:

- **Съюз на преводачите в България**⁶⁸
- условия за прием в секция „Художествена литература“⁶⁹:

⁶³ Софийски университет „Св. Климент Охридски“ предлага магистратури „Превод“, „Преводач-редактор“, „Език- култура- превод“, „Конферентен превод“, „Език- комуникации- превод“, „Езиковедие и превод“; Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ предлага „Европейска магистратура по превод“ и т.н.

⁶⁴ С изключение на Наредба №48 от 09.01.2012 г. за придобиване на квалификация по професията „Преводач жестомимичен език“. Този вид „превод“, обаче не попада в обхвата на проучването, тъй като се има предвид „тълкуване“ по смисъла на чл. 142, ал. 2 от НПК „Когато свидетелят е глух или нем, назначава се тълковник“.

⁶⁵ Асоциация на преводачите, Българска асоциация на професионалните преводачески агенции, Национална асоциация на преводаческите агенции в България

⁶⁶ Съюз на преводачите в България

⁶⁷ С изключение на Съюза на преводачите, където критериите са изведени извън този акт, а също и на БАППА, където са разработени „Препоръчителни критерии за приемане на нови членове на БАППА“

⁶⁸ Съюзът обединява преводачи от и на 46 езика

⁶⁹ Към момента в секцията членуват 152 преводача

- CV с библиография на преводите си;
  - една препоръка от член на СПБ;
  - една препоръка от редактор на свой превод, издател или литературен критик;
  - условия за прием в секция „Хуманитаристика”⁷⁰:
  - 500 преведени страници (в случай, че няма публикуван превод представя служебна бележка за същия брой преведени страници от съответна институция, за която са преведени);
  - една препоръка от член на СПБ ;
  - една рецензия от член на секцията за 50 преведени страници;
  - условия за прием в секция „Научна и техническа литература”⁷¹:
    - 10 стр. текст оригинал и превода му на български език за рецензиране от секцията;
    - една препоръка от член на СПБ или от големи клиенти, за които е работил кандидатът;
    - явява се на интервю в секцията;
  - условия за прием в секция „Синхронен и консекутивен превод”⁷²
    - три рецензии за преводаческата си дейност
    - явява се на устен изпит пред комисия от членовете на секцията.
  - условия за прием в секция „Заклети преводачи”^{73 74}
    - подава молба и подробно CV до председателя на секцията.
    - писмен и устен, чрез който се проверяват езиковите познания на кандидата.
    - изпитната такса е 120 лв.
  - **Асоциация на преводачите**⁷⁵
    - да имат 50 работни дни устен превод; или
    - да имат 500 преведени страници; или
    - да имат 2 години работа като писмени преводачи
    - заявлението се придружава от кратка автобиография, от списък с преводите, публикациите или участията в мероприятия със синхронен или консекутивен превод, както и от:
      - поръчителство от двама членове на Асоциацията; или
      - поръчителство от един преводач със стаж над 5 години и от един член на Асоциацията; или
      - една рецензия от определен от Управителния съвет рецензент и едно поръчителство от член на Асоциацията.
- Приетите през последните две години членове се въздържат да дават поръчителство за членство.
- **Българска асоциация на професионалните преводачески агенции**⁷⁶

⁷⁰ Към момента в секцията членуват 68 преводача

⁷¹ Към момента в секцията членуват 50 преводача

⁷² Към момента в секцията членуват 37 преводача

⁷³ Към момента в секцията членуват 24 преводача

⁷⁴ Освен изброените гореизброените секции, съществува и секция „Теория, история и критика на превода”, в която членуват 25 преводача.

⁷⁵ Към момента в асоциацията членуват 52 преводача.

⁷⁶ Към момента в асоциацията членуват 14 предприятия.

- фирмата да е регистрирана по Търговския закон и ЗДДС;
- основният ѝ предмет за дейност да бъде предоставяне на писмен и/или устен превод и свързаните с това дейности;
- да приема и спазва Устава на Асоциацията и решенията на Управителния съвет;
- да плати встъпителна вноска от 250 лв. и да плаща редовно годишен членски внос в размер на 500 лв.;
- да е извършвала минимум 3 последователни години активна професионална дейност в сферата на писмения и устния превод;
- да извършва дейността си в оборудван за целта офис;
- да има поне двама служители, назначени на пълен работен ден, освен управителя/ собственика;
- да има поне един служител, който да е професионален преводач, редактор или коректор – удостоверява се с членство в професионална организация, диплома, референции;
- да има разработена система за контрол на качеството на предоставяните услуги;
- да притежава професионална застраховка след въвеждането на такава в практиката;
- да е в състояние да предостави поне две референции за дейността си.

• **Национална асоциация на преводаческите агенции в България**⁷⁷

- кандидатът е българско юридическо лице и търговец – физическо лице по смисъла на ТЗ, подразделение на българско юридическо лице или ЕТ с обособени офиси с предмет на дейност преводачески услуги;
  - кандидатът не трябва да бъде в състояние на банкрут или в процес на ликвидация;
  - не се намира в зоната на сивата икономика:
- а) предметът на дейност е преводи, като това е формулирано изрично в актуалното състояние на дружеството или на ЕТ, наред с останалите дейности;
  - б) развива преводаческа дейност най-малко от една година;
  - в) средномесечният оборот за последните 12 месеца да не е по-малко от 1000 лв. (без държавни таксови марки);
  - г) осигурил е съвременен технологично оборудване, позволяващо висока степен на комуникация и изпълнение на превода в различен формат, ползване на съвременни бази данни и лицензиран софтуер за преводи;
  - д) разполага с регистриран/-ни офиси, където се извършва основната дейност – преводачески услуги, различен/-ни от собствения дом, заведения за обществено хранене, индустриални и търговски обекти;
  - е) разработил е система за осигуряване на качеството.

В допълнение към гореизброените критерии за участие на преводачите или преводаческите агенции в професионални сдружения, някои обединения прилагат и **етични правила**, регулиращи отношенията с клиентите и потребителите на

⁷⁷ Към момента в асоциацията членуват 42 предприятия

преводачески услуги, както и отношенията между самите преводачи⁷⁸. Съюзът на преводачите е разработил и Кодекс на добрите практики (Хексалог).

Въз основа на гореизложеното, може да се заключи, че за разлика от оскъдната нормативна рамка, от гледна точка на саморегулацията на съответния пазар доставчиците на преводачески услуги (преводачи и преводачески агенции), чрез актовете на своите сдружения детайлно са разработили правила, вкл. и с етичен характер, регламентиращи отношенията на този пазар в България. Едновременно с това обаче, се установява че участниците на съответния пазар са обединени в дублиращи се структури, което предполага липсата на единен и достатъчно ефективен механизъм за саморегулация на този пазар.

Г) Контрол върху дейността на преводачите

Наредбата за съдебните преводачи предвижда единствено предварителен контрол върху преводаческата дейност, свързан с проверка на условията, на които съдебните преводачи трябва да отговарят, след което списъците по чл. 4⁷⁹ и чл. 9⁸⁰ от Наредбата се утвърждават от съответните комисии⁸¹.

От своя страна, съгласно чл. 2а от Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа МВнР, чрез отдел „Консулски“ е оправомощен да възлага с договор преводите да се извършват от държавни, обществени, корпоративни и частни фирми. Съгласно Правилника контролът върху качеството на преводите и оформянето на преведените документи и други книжа се осъществява от МВнР. При констатиране на системни пропуски в качеството на преводите и тяхното оформяне Министерството на външните работи може да прекрати сключените договори.

В своето становище министерството изяснява, че задачата му е да удостоверява, че преводът действително е извършен от посочения от преводаческата агенция заклет преводач, въз основа на лично присъствие, както и чрез сравняване на спесимена на преводача. МВнР извършва контролни функции върху оформянето на преводите за легализация на документа, а за съдържанието му персонална наказателна отговорност по чл. 290 от НК носят преводачите. Следователно, макар чл. 2а, ал. 3 от Правилника да предвижда контрол върху качеството на преводите, такъв не се осъществява по

⁷⁸ С такива разполагат Асоциацията на преводачите и Съюза на преводачите

⁷⁹ Чл. 4 от Наредбата за съдебните преводачи «Върховният касационен съд и Върховният административен съд, Върховната касационна прокуратура, Върховната административна прокуратура и Националната следствена служба при необходимост утвърждават отделни списъци на съдебни преводачи за нуждите на своята дейност.»

⁸⁰ Чл. 9 от Наредбата за съдебните преводачи «За всеки съдебен район на окръжен или административен съд и за специализирания наказателен съд се водят регистри, съдържащи списъци на специалистите, утвърдени за съдебни преводачи.»

⁸¹ Чл. 14. (1) Списъците по [чл. 9](#) се утвърждават от комисия в състав: председателят на апелативния съд или определен от него съдия, председателят на апелативния специализиран наказателен съд или определен от него съдия, апелативният прокурор или определен от него прокурор, ръководителят на апелативната специализирана прокуратура или определен от него прокурор, председателят на окръжния съд, председателят на специализирания наказателен съд, окръжният прокурор, ръководителят на специализираната прокуратура и председателят на административния съд.

(2) Списъците по [чл. 4](#) се утвърждават от комисия в състав: председателят на Върховния касационен съд, председателят на Върховния административен съд и главният прокурор.

(3) Утвърдените списъци се изпращат на министъра на правосъдието за обнародване в "Държавен вестник" и за публикуване в интернет.

отношение на същинския превод. Ефективно контрол върху негативните последствия от превода се осъществява, чрез съдебната власт.

По отношение на всички други видове преводи, за които не се подписва декларация по чл. 290 от НК, не е регламентиран никакъв контрол.

IV. Ефекти върху конкуренцията

1. Недостатъчна и неадекватна нормативна уредба на преводаческата дейност

При проучването в настоящото производство пред КЗК се установи, че от деветдесетте години на миналия век насам са функционирали няколко междуведомствени работни групи за разработването на законов нормативен акт, регламентиращ статута на преводачите и условията за упражняване на преводаческата дейност, но все още не е постигнат консенсус по нито един проект за уреждане статута на преводача и отмяната на морално остарелия Правилник за легализациите, заверките, преводите и другите книжа. Изключение е приетата наскоро Наредба за съдебните преводачи, регламентираща преводаческата дейност с най-висока степен на отговорност – съдебният превод.

Лицата, предоставили становища в производството пред КЗК, единодушно посочват, че приетият през 1958 г. Правилник за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа към настоящият момент не отговаря на съвременните обществени отношения. Той е единствената нормативна уредба регламентираща пазара на легализирани преводи. В законодателството липсва дори дефиниция на термините „заверен превод” и „заклет преводач”. Тези обстоятелства създават правна несигурност за новонавлизащите на пазара на официални преводи предприятия⁸². Липсата на яснота и остарялата нормативна уредба може да има отрицателни последствия за свободното функциониране на пазара, изразяващи се в ограничаване на условията за ефективна конкуренция между икономическите оператори и ограничаване на избора на преводачески услуги, което е от естество да доведе до по-високи цени на преводаческите услуги.

2. Ролята на МВнР по отношение на официални преводи

Правилникът за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа възлага следните правомощия на МВнР на пазара на официални преводи в страната:

- самостоятелно да извършва преводи на официални документи и други книжа;
- да възлага извършването на преводи от държавни, обществени, корпоративни и частни фирми;

---

⁸² Вж. т. 3.4. от Контролен списък за първоначална оценка от Насоки за оценка за съответствието на нормативни и общи административни актове с правилата на конкуренция

- да упражнява контрол върху качеството на преводите и оформянето на преведените документи и други книжа;
- да прекратява сключени договори с преводачески агенции.

Видно от гореизложеното правомощията на МВнР по отношение на преводите са многостранни, като в някои случаи е възможно при упражняването им да възникне конфликт на интереси. От една страна, министерството е оправомощено самостоятелно да извършва преводи, а от друга – да възлага извършването им от преводачески агенции. Същевременно, МВнР осъществява и контролни правомощия и при констатирани нередности може да прекратява договори с доставчици на преводачески услуги. Не на последно място, следва да се отбележи, че нормативната уредба не урежда процедурата по сключване на договори и възможността за обжалване на отказите за сключване на договор, както и възможността за атакуване по съдебен ред на едностранно прекратяване от страна на министерството на сключени договори. Всички тези фактори са предпоставка за наличието на правна несигурност и административен произвол, което би могло да окаже негативно влияние върху функционирането на пазара на услугите по превод на официални документи и други книжа в страната. Липсата на ясно разписани правила би могла да разколебае участниците на пазара да навлязат на пазара на официални преводи, което ще доведе до влошаване на условията за предприемачество на съответния пазар и до намаляване на конкурентния натиск.

Както вече беше посочено, МВнР е оправомощено по силата на чл. 2а от Правилника самостоятелно да извършва преводи на официални и други документи. В своето становище министерството изяснява, че това правомощие на практика не се упражнява. В допълнение МВнР уточнява, че съгласно Устройствения правилник на министерството в структурата няма дирекция или оправомощени лица, които да осъществяват преводаческа дейност. Всички преводи се извършват от преводачески агенции, които имат сключен договор с министерството. Така на практика МВнР не извършва преводаческа дейност, не участва на пазара на официални преводи и не се явява конкурент на преводаческите агенции.

В тази връзка следва да се разгледат и твърденията в получения в КЗК сигнал, че министерството е монополист на пазара на официални преводи. Според чл. 19, ал. 1 от ЗЗК монополно е положението на предприятие, което по закон има изключителното право да извършва определен вид стопанска дейност. Едновременно с това законът предвижда, че монополно положение може да се предоставя само със закон в случаите по чл. 18, ал. 4 от Конституцията на Република България. Във всички останали случаи, в които поради каквито и да било причини само едно предприятие осъществява определена стопанска дейност на съответния пазар, такава пазарна позиция се квалифицира по чл. 20 от ЗЗК – господстващо положение. За наличието, на която и да било от двете хипотези обаче е необходимо да има предприятие, което осъществява стопанска дейност. Преводаческата дейност представлява по своята същност стопанска дейност, тъй като тя е свързана с предоставяне на услуга, предоставяна на лицата срещу определено заплащане. Според §. 1, т 7 от ДР на ЗЗК „предприятие“ е всяко физическо, юридическо лице или неперсонифицирано образувание, което извършва стопанска дейност, независимо от правната си и организационната си форма. В конкретния случай, МВнР на практика не осъществява

преводаческа дейност, поради което то не представлява и предприятие по смисъла на конкурентното право.

В своето становище до КЗК МВнР посочва, че договорът, който министерството сключва с фирмите е безвъзмезден договор за услуга, съгласно разпоредбите на ЗЗД. В тази връзка твърденията в получения в КЗК сигнал, че министерството упражнява дейността си по възлагане извършването на преводи на фирми в противоречие с Закона за обществените поръчки е несъстоятелен, тъй като ЗОП се прилага при изразходване на бюджетни средства.

От гледна точка на правилата на конкуренцията изискването за сключване на договори с МВнР за извършване на превод притежава характеристиките на *разрешителен режим* за осъществяване на преводи на официални документи. Както се посочва в Насоките относно оценка на съответствието целта на лицензионните, разрешителните и регистрационните режими е да осигури и да гарантира високо качество на предоставяните услуги. Те обикновено се въвеждат в специфични области, в които на потребителите им е трудно да направят правилна преценка относно качеството на дадена услуга, а погрешният избор би довел до сериозни неблагоприятни последици за тях.

Следва да се обърне внимание обаче, че тези режими могат да доведат до ограничаване на конкуренцията. Изискванията относно натрупан опит, размер на работните помещения например биха могли да представляват бариери за навлизане на нови участници на пазара. Ограничаването на конкуренцията на пазара води до намаляване на избора на потребителите и увеличаване на цените. По този начин въвеждането на лицензионен, разрешителен или регистрационен режим е възможно да доведе до защита на участниците на пазара, вместо защита на потребителите.

В конкретния случай КЗК счита, че органите, които разполагат с право на законодателна инициатива, следва да извършат задълбочена оценка доколко е целесъобразно (необходимо, обосновано и пропорционално) наличието на един такъв разрешителен режим в областта на преводаческите услуги, какви да бъдат критериите и изискванията, на които трябва да отговарят доставчиците на преводачески услуги, и по какъв начин да се осъществява контролът по спазването на тези изисквания. Едва след извършването на такава задълбочена оценка следва да се предприемат мерки, вкл. и от законодателен характер, за нормативно регламентиране на разглежданите обществени отношения.

3. Изискването за извършване на официални преводи единствено от преводачески фирми

Съгласно чл. 2а, ал. 2 от Правилника МВнР, респективно отдел „Консулски“, може да възлага с договор преводите да се извършват от държавни, обществени, кооперативни и частни фирми. Формулирана по този начин разпоредбата не включва преводачите, които осъществяват дейност като свободна професия, без да се намират в някакво правоотношение с фирма. Това означава, че на практика разпоредбата създава допълнителна бариера за навлизане на пазара, а именно – лицата, които участват на този пазар, да бъдат „фирми“.

В становището си МВнР обяснява това изискване с остарелия Правилник, който не отговаря на съвременните обществени отношения. Министерството не посочва като мотив за това решение причини, свързани с осигуряване на качеството на предоставяната услуга. Съгласно Насоките за оценка за съответствието на нормативни и общи административни актове с правилата на конкуренция (Насоките)⁸³ регулации, които ограничават възможността на някои участници на пазара да предоставят дадена стока или услуга ограничават броя или кръга от участници на пазара⁸⁴. По-малкото участници на пазара означават и по-малко конкуренция, а оттам и по-високи цени и намалени стимули за предлагане на по-качествени услуги. В същото време трябва да се отбележи, че регистрирането на фирма не представлява непреодолима бариера за навлизане на пазара. Въпреки това, изискването за извършване на преводи единствено от фирми представлява необосновано ограничение на конкуренцията.

Ограничението на конкуренцията може да се проявява не само по отношение на бариерите за навлизане на пазара, които влияят върху броя на участниците на пазара, но и по отношение на самия процес на конкуренция, определян от възможностите на доставчиците да се конкурират ефективно помежду си. Едно от възможните ограничения в тази насока са изисквания, които ограничават свободата на доставчиците сами да избират правната и организационната си форма⁸⁵. Разпоредбата на чл. 2а, ал. 2 от Правилника, представляваща по същество изискване за специфична правно-организационна форма – фирма, би могла да повлияе на конкуренцията на пазара на официални преводи и в двете гореописани насоки – от една страна, да доведе до намаляване на участниците на пазара, тъй като едва ли всички преводачи, упражняващи дейност като свободна професия са склонни да регистрират фирми, а от друга – да ограничава възможностите им за ефективен конкурентен натиск един върху друг.

Без значение по кой от двата начина разглежданата регулация оказва негативно влияние върху конкуренцията, трябва да се прецени дали това ограничение е оправдано, поради това, че е необходимо за постигане на важна цел от обществено значение, която не би могла да бъде постигната по друг начин. Дори да се приеме, че това изискване е свързано с изпълнението на определени изисквания, като например, тези на стандарт EN 15038, изискващ редакция на превода от лице, различно от преводача, това не означава непременно, че ограничението за конкуренцията е необходимо за постигане на тази цел. По отношение на дадения пример не би следвало да е необходимо редакторът на превода да работи в една и съща фирма с преводача. Възможно е преводачът да възложи редакцията на друго лице, като по този начин би било изпълнено гореспоменатото изискване на стандарта.

С оглед на гореизложеното, КЗК счита, че изискването за извършването на официални преводи само от фирми ограничава конкуренцията на пазара. Това изискване не само че не е необходимо с оглед осигуряване на по-високо качество на предлаганата услуга, а напротив, индиректно води до по-ниско качество и по-високи цени, резултат от по-малкия брой участници на пазара и ограничаване на възможностите им да се

---

⁸³ Приети с Решение № 1777/20.12.2011 г. на КЗК.

⁸⁴ Вж. т. 1.4 от Насоките.

⁸⁵ Вж. т. 2.5 от Насоките.

конкурират ефективно, вкл. и като организират свободно и независимо формата, под която да осъществяват стопанската си дейност.

4. Критерии за подбор на преводаческите агенции

Правилникът не предвижда критерии, на които трябва да отговарят фирмите, които искат да сключат договор с МВНР, за да извършват официални преводи на документи и други книжа. Такива критерии се съдържат в Типов договор за извършване на официални преводи, утвърден със Заповед № 95-00-152/31.05.2012 г. на министъра на външните работи. Като се отчете, че Типовият договор на практика има характер на разрешение за извършване на официални преводи, то изискванията, посочени в него, представляват бариери за навлизане на този пазар.

Изискванията са в две насоки: критерии, свързани с езиковата подготовка на преводачите (чл. 5 от Типовия договор) и критерии, свързани с организацията на работа в самото предприятие, извършващо преводи като оборудван офис, стационарен телефон, факс, компютри, принтери, интернет достъп и електронна поща, поне двама служители с филологическо образование на постоянен трудов договор, разработена система за контрол на качеството на предоставяните услуги по международните европейски стандарти EN 15038 (чл. 9, 10 и 11 от Типовия договор). Трябва да се отбележи, че във връзка с тази втора група изисквания със Заповед № 95-00-236/30.08.2013 г. на министъра на външните работи е утвърдено Допълнително споразумение, което дава възможност на фирмите, които не могат да покрият критериите по чл. 9, 10 и 11 от Типовия договор, да продължат да упражняват дейност на пазара на официални преводи.

В тази връзка следва да се отбележи, че начинът, по който е уреден режимът за навлизане на пазара на официални преводи, т.е. не с нормативен акт, а чрез включването им в Типов договор, не дава достатъчно гаранции, че всяко лице, което изпълни критериите, ще може да осъществява дейност на пазара на официални преводи. Това, от своя страна, създава правна несигурност за новонавлизащите на съответния пазар предприятия, което може да окаже неблагоприятно влияние върху стимулите и готовността им да навлязат на пазара.

Целта на въвеждането на каквито и да било административни изисквания за осъществяване на дадена стопанска дейност е да се гарантира, че тя ще се извършва само от лица с необходимата професионална квалификация, за да може да се гарантира качеството на услугите, особено в случаите, в които потребителите биха могли да бъдат затруднени сами да преценят качеството на извършената услуга. В същото време, изискванията, които надхвърлят необходимото за постигане на гореспоменатата цел, биха могли да доведат до ограничаване на конкуренцията. По-високите изисквания са свързани и с по-високи разходи за навлизане на пазара от страна на стопанските оператори. Това води и до намаляване на броя на участниците на пазара, тъй като по-малко предприятия ще са в състояние да покрият изискванията⁸⁶. Това би било оправдано само в случаите, когато изискванията са необходими и пропорционални с оглед гарантиране на качествени услуги за потребителите. В същото време обаче трябва да се има предвид, че по-малкият брой

⁸⁶ Вж. т. 1.5 от Насоките.

участници на пазара е свързан с намаляване на интензитета на конкурентния процес, което, от своя страна, е свързано и с намален стимул за подобряване на качеството на предоставяните услуги. По този начин всяко изискване, което цели осигуряване на качествени услуги, но превишава необходимото за постигане на тази цел или не е свързано с нея, би имало точно противоположния ефект на търсената цел, а именно – по-ниско качество в резултат на понижената конкуренция. Изискванията, които са над необходимото за осигуряване на качествени услуги, могат да окажат влияние не само върху броя на участниците на пазара, но и по отношение на възможностите на доставчиците да се конкурират. Възможно е да съществуват по-иновативни начини за предлагане на съответните услуги и за организиране на работата. От проучването на практиката в другите страни членки на ЕС, описана по-горе, става ясно, че социалните мрежи, вкл. специално създадени за преводачи играят все по-важна роля на този пазар като място, където търсенето и предлагането могат да се срещнат. Изисквания за наличие на офис не отчитат този нов иновативен модел за предлагане на преводаческите услуги. Трябва да се има предвид, че в редица случаи не съществува единствен начин за организиране на дадена дейност, който да позволи предлагането на качествени услуги. Регулации, които ограничават доставчиците сами да организират производствения си процес, биха могли да доведат до ограничаване на конкуренцията⁸⁷. Неотчитането на различните възможности за предоставяне на качествени услуги и определянето с регулация на един модел на организация на дейността като задължителен на практика означава, че изискванията за качество биха осигурили предимство за тези участници на пазара, които са организирали работата си по този начин⁸⁸.

Като се има предвид риска от ограничаване на конкуренцията в резултат на въвеждането на изисквания, които не са необходими с цел предпазване на потребителите от некачествени услуги, следва внимателно да се направи оценка дали няма изисквания, които преминават оптималните за постигането на целта. Пазарът чрез търсенето, определяно от предпочитанията на потребителите, сам може да определи конкурентоспособността на доставчиците на преводачески услуги и по-конкретно дали е необходимо да имат офис, с каква техника трябва да разполагат и дали е необходимо да има поне двама преводачи на постоянен трудов договор или може да има мрежа от преводачи, с които предприятието може да работи по повод на конкретна поръчка в зависимост от съответния чужд език. Всяка непропорционална регулация би довела до ограничаване на конкуренцията на пазара на официални преводи на документи и други книжа, с което би имала и неблагоприятно въздействие върху интересите на потребителите.

5. Критерии за избор на преводачи от преводаческата агенция

Като част от конкурентноправните проблеми пред упражняването на преводаческата професия в сигнала до КЗК се посочва липсата на критерии, въз основа на които преводаческата агенция определя най-подходящия преводач в конкретна ситуация.

---

⁸⁷ Вж. т. 2.5 от Насоките.

⁸⁸ Вж. т. 2.3 от Насоките.

Същността на конкуренцията се изразява в съревнованието между отделните участници на пазара за спечелването на по-голям брой потребители на предлаганите от тях стоки или услуги. За да постигне набеязаните цели всяко предприятие организира търговската си дейност съобразно възможностите си и води независима търговска политика. Необоснованото регулаторното определяне на тези параметри в нормативен или общ административен акт от страна на съответните държавни органи би могло силно да изкриви конкуренцията на съответния пазар, което ще окаже неблагоприятно влияние и върху благосъстоянието на потребителите. В Насоките за оценка на съответствието на нормативни и общи административни актове с правилата на конкуренция като един от основните видове възможни ограничения на конкуренция се посочва именно ограничаването на свободата на доставчиците сами да организират производствения си процес и да избират организационната си форма. Една от предпоставките за развитието на конкурентен пазар на преводи в страната е преводаческите агенции в качеството им на стопански субекти да бъдат свободни сами да определят водената от тях търговска политика и да организират дейността си. В този смисъл преводаческите агенции би следвало да разполагат със свободата сами да правят избора с кой преводач ще сключат договор, включително и кой преводач да бъде избран за извършването на съответния превод. При избора на служители е възможно освен обективните критерии, като наличието на диплома за завършено образование и постигнат успех в училище, да бъдат поставени и някои субективни критерии, като например умението на лицето работи в екип. Поставянето на субективни критерии обаче не би могло да представлява проблем пред конкуренцията, тъй като както вече беше споменато предприятията притежават свободата сами да избират най-удачния за тях начин да организират дейността си, така че да се опитат да максимализират своите ползи от участието си в конкурентния процес на пазара. На база на натрупания опит управителите на фирми могат най-добре да преценят кое лице е най-подходящо за съответната дейност. Намесата в тази свобода на агенциите би противоречало на принципите на правото на конкуренция и би представлявало ненужна регулаторна намеса. В случай че някой преводач счита, че агенцията, с която работи, необосновано избягва да му възлага извършването на преводи, той не следва да среща бариери да премине към друга агенция или да извършва преводаческа дейност самостоятелно. Проблем относно избора на преводачи би могъл да възникне в случай, че те се избират от държавен орган и за извършването на дейност се заплаща с публични средства. В този случай действително би следвало да се изготвят прозрачни, ясни и недискриминационни критерии, на чиято основа да бъде направен правомерен избор с цел да бъдат избегнати евентуални злоупотреби с публична власт.

6. Възможността един преводач да извършва преводи към няколко агенции

В сигнала до КЗК бе повдигнат и въпросът относно възможността един преводач да извършва преводи към няколко преводачески агенции, като отношения между тях се уреждат с граждански или трудови договори. С оглед на това, че правото на конкуренция се прилага единствено спрямо „предприятия“ или „сдружения на предприятия“, КЗК ще анализира ефекта от тази възможност спрямо лицата, упражняващи свободна професия.

При извършения анализ КЗК установи, че нормативната уредба не съдържа разпоредби, регулиращи броя на агенциите, към които един преводач може да осъществява дейност. Според Комисията този подход е оправдан от конкурентно-правна гледна точка, тъй като в качеството им на предприятия преводачите би следвало независимо да могат да определят своята търговска политика. В този смисъл преводачите, в зависимост от способностите си, от обема на работа би следвало да разполагат със свободата сами да определят към колко агенции имат капацитета да извършват преводи. Евентуално ограничаване на тази възможност на преводачите, които упражняват свободна професия би могла да доведе до намаляване на броя на участниците на пазара. Възможно е, ако един преводач извършва преводи само към една агенция, обема на преводи да е малък. Това ще доведе до намаляване на приходите и до изтласкване на преводача от пазара. От друга страна, самите преводачески агенции разполагат с по-големи възможности да поемат по-големи по обем поръчки.

При проучването в настоящото производство пред КЗК се установи, че има редки езици, за които броят на преводачите е много малък, дори могат да бъдат само единици за територията на цялата страна. В случай, че съществува ограничение за преводачите да осъществяват дейност само към една преводаческа агенция, то само агенцията, която е сключила договор с преводача ще може да извършва преводи на документи от/ на този език. Това би могло да доведе до повишаване на цените от страна на агенцията, което ще окаже неблагоприятно влияние върху благосъстоянието на потребителите.

IV. Заключение

КЗК счита, че нормативната уредба на подпазара на легализираните преводи, съдържаща се в чл. 2а от Правилника за легализациите, заверките и преводите на документите и други книжа, е морално остаряла, оскъдна, съществува без правно основание и създава ограничение на конкуренцията, тъй като достъп до този пазар имат само „фирми” (преводачески агенции), но не и отделни физически лица, упражняващи свободната професия на преводач.

Според КЗК предпоставка за ограничаване на конкуренцията е, че Правилникът за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа не урежда процедурата по сключване на договори и възможността за обжалване на отказите за сключване на договор, както и възможността за атакуване по съдебен ред на едностранно прекратяване от страна на министерството на сключени договори. В законодателството липсва дори дефиниция на термините „заверен превод” и „заклет преводач”. Всички тези фактори засягат правната сигурност, което би могло да окаже негативно влияние на подпазара на преводи на официални документи и други книжа в страната, изразяващо се в нарушаване на условията за ефективна конкуренция между икономическите оператори и на избора на преводачески услуги, както и до завишаване на цените във вреда на потребителите.

Според КЗК условията за навлизане на пазара, въведени с Типов договор, утвърден със Заповед № 95-00-239/30.08.2013 г. на министъра на външните работи на

основание чл. 2а от Правилника, биха могли да доведат до ограничаване на конкуренцията, като ограничат доставчиците на преводачески услуги сами да организират производствения си процес. Комисията е на мнение, че пазарът следва да предопредели конкурентоспособността на доставчиците на преводачески услуги и по-конкретно дали е необходимо да имат офис, с каква техника да разполагат и дали е необходимо да има поне двама преводачи на постоянен трудов договор или може да има мрежа от преводачи, с които предприятието може да работи по повод на конкретна поръчка в зависимост от съответния чужд език.

Въз основа на гореизложеното и на основание чл. 60, ал. 1, т. 20 и чл. 8, т. 12 от ЗЗК Комисия за защита на конкуренцията предлага на компетентните държавни органи, в т. ч. тези, които разполагат с право на законодателна инициатива :

- да изменят или отменят чл. 2а от Правилника за легализациите, заверките и преводите на документите и други книжа и свързаните с нормата актове;
- да създадат цялостна правна рамка на преводаческата дейност в страната, като се вземат предвид принципите на правото на конкуренция.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

.....

Петко Николов

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

.....

Ангелина Милева

ЧЛЕНОВЕ:

.....

Александър Александров

.....

Елена Димова

.....

Зорница Иванова

.....

Петя Велчева